

UNITÁRIUS ÉLET

Kéthavonta megjelenő folyóirat · 2009. március–április · 63. évfolyam 2. szám

У+АΞΘΘΣΟ-1 4
2У↑VУVΛCCT 4 A4W1C1
+ΣB4A4M VUУHΣ1
=4M OУУΘ AУ+
VΣAAУ BΣC VDUKΣA T4C
4714 TΣC4ΣXBΣ =Σ 4Σ
V-0 C4V4 4V4CΣ
ΣOΣB4Σ= CУΘH-Θ
OΣCTУ+Σ 144 A +444B
O4C4УA44B 4 47УΘ T4AV
ΣA 4 1ΣA 4DUKΣA O4AV
4B 4 AΣOΣHE C4O C44
CУΘ 4 VUУB C4XУ4714 4A
C4X-44714 4A4B 4
C4M 4DUKΣA 11 AУ+У+Σ 4Σ
ΣA V-0 4 CΣAVCУC O4УΘ
4W1C1 4 47V4C4ΣB DU
OУXXΣAУO 4 VCA

Székely örökösödési törvény rovásírással

A tartalomból:

Húsvéti beszédek · Unitárius gondolatok az Újszövetséghez
Fiüleányság – a székely örökösödési törvény rovással
Egyházközségeink életéből · Szívemben a Hazám · Gyerekeknek

KÖZLEMÉNY

A Magyarországi Unitárius Egyház Elnöksége tájékoztatja a magyar unitáriusokat, hogy a Fővárosi Bíróságon a Magyarországi Unitárius Egyház és a Budapesti Unitárius Egyházközség új alapítású egyház (nem összetévesztendő a Magyarországi Unitárius Egyház Budapesti Unitárius Egyházközségével!) között folyamatban lévő perben 19.P.21. 846/2008 számon részítélet született, mely az alábbiakat tartalmazza:

A bíróság megállapította, hogy a Budapesti Unitárius Egyházközség azzal, hogy saját elnevezése azonos a Magyarországi Unitárius Egyház szervezeti egységeként működő, önálló jogi személyiséggel nem rendelkező Budapesti Unitárius Egyházközség nevével, megsértette a Magyarországi Unitárius Egyház névhasználat védelméhez fűződő jogait.

A bíróság a Budapesti Unitárius Egyházközséget eltiltja a további megsértéstől.

A bíróság kötelezi a Budapesti Unitárius Egyházközséget, hogy a részítélet jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül változtassa meg elnevezését oly módon, hogy az érdemben különbözzön a Budapesti Unitárius Egyházközség elnevezésétől.

A bíróság kötelezi a Budapesti Unitárius Egyházközséget, hogy elégtétel adásaként a részítélet rendelkező részét saját költségén közöltesse az Unitárius Élet című folyóiratnak a részítélet jogerőre emelkedését követően megjelenő számában és a megállapított jogsértésért fejezze ki sajnálkozását.

A részítélet nem jogerős. A részítélet meghozatalára azért volt szükség, mert a kártérítés vonatkozásában még nem született döntés.

Budapest, 2009. április 9.

A Magyarországi Unitárius Egyház
Elnöksége

Köszönetnyilvánítás

Hálátelt szívvel mondok köszönetet a sikeres gyógykezelésem érdekében gyűjtött összegért, amit Dr. Cseke Péter főtanácsi tag kezdeményezett a Magyarországi, az Erdélyi Unitárius Egyház lelkészei és hívei körében, akik mellé csatlakoztak más vallású barátaink, ismerőseink és többen azok közül, akik átértékelték a segítség és támogatás felemelő érzését.

Minden adakozónak kívánom, hogy a jóisten őrizze meg egészségét, és őrizze meg hitét,

mint ahogyan azt nekem is megőrizte, hogy a további megpróbáltatásokban is helyt tudjunk állni, és feladatainknak is eleget tudjunk tenni.

Jóindulatú megnyilatkozásotokért: „hálát adok az Istennek minden rátok való megemlékezésemben”.

Budapest, 2009. május 13.

Atyafiságos tisztelettel

Rázmány Csaba
püspök

UNITÁRIUS ÉLET • A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ LAPJA

Megbízott szerkesztők:

**Balázs László, dr. Karner Ottó,
Kelemen Miklós, Léta Sándor**

Szerkesztőség címe:

1055 Budapest, Nagy Ignác utca 2-4.

Telefon/fax: 311-2801

Internet: <http://unitarius.lap.hu>

Terjeszti a

Magyarországi Unitárius Egyház.

Felelős kiadó:

**Magyarországi Unitárius
Egyház**

Index: 25 842

Megjelenik kéthavonta.

Nyomdai munkák:

Opticult Bt.

ETO-Print Nyomdaipari Kft.

HU ISSN 0133-1 cv 272

Előfizethető:

A lelkési hivatalokban (Budapesten és vidéken) vagy befizetési csekken.

Bankszámlaszám:

11713005-20011631

Egyes szám ára: 400 Ft

Évi előfizetési díj: 2400 Ft

A Magyarországi Unitárius

Egyház internetcíme:

www.unitarius.hu

<http://unitarius.lap.hu>

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

A folyóiratban megjelenő írások nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség álláspontját.

Következő lapzárta:

2009. június 10.

HÚSVÉTI BESZÉDEK

Halál – elesettség – emberség

(Olvasandó: Jn 20, 1–9)

Hallottátok az evangéliumból, hogy „*Jézusnak fel kell támadnia a halottak közül...*” (Jn 20, 9.)b.), ami az első tanítványok előtt ismeretlen fogalom volt. S hogy miért nem volt ismert előttük? Az is írva van, „*Még nem értették ugyanis az írásokat...*” (Jn 20, 9a), és ha mindez igaz Jézusra vonatkozóan, amit a Szentírás állít, akkor nekünk fel kell támadni az elesettségből, az embertelenségből! Talán ez húsvét legfontosabb üzenete. Azonban mindkettőnek van egy feltétele: embernek kell lenni, embernek kell maradni, ebben az egyre inkább embertelen, elaljasodott világban is.

Húsvét másik nagy tanulsága számomra még azt is jelenti: manapság nem érdemes hitvitába keveredni, ez számomra erős aranyszabály, főleg amióta palástot viselő lelkész vagyok, és főleg nem húsvét ünnepén, vagy a körüli időszakban. És főleg nem egy unitáriusnak egy trinitáriussal. Ezért emelkedjünk föl a szavakon, és józan eszünkre hallgatva, fogalmazzuk meg a nagyon is hihető feltételezéseket, életről és halálról, szeretetről és önzésről. Talán így:

Az *élet* nem azért van, hogy elpusztuljon, hanem hogy beteljesüljön. A *halál* az életnek egyik – célhoz vezető állomása.

A *szeretet-élet* bennünk nem azért van, hogy kialudjon, hanem, hogy az is beteljesüljön.

A *megtérés* a szeretet-életnek egyik célhoz vezető állomása.

Általános tapasztalat az, hogy félünk. A haláltól való félelem remegteti meg a szívünket a legjobban, ez főleg abban az esetben, ha arra gondolunk, hogy fel kell számolnunk életünk valamely sötét foltját, amelyhez pedig tíz körrömmel ragaszkodunk. Félünk tehát, ha megtérésünkre kell gondolunk.

Pedig nincs más megoldás!

- Míg a halál az élet velejárója,
- addig a megtérés a *jobb élet* velejárója.
- Ezért egyszer így vagy úgy, de elének áll a döntés kényszere, nekünk pedig halasztást nem tűrő módon döntenünk kell.

Morus Tamás jut eszembe vallástörténelmi tanulmányaimból, akit VIII. Henrik börtönbe vettetett, mert nem fogadta el annak egyik válá-

sát és új házasságát. Tamás tudta, hogy ha nem enged a király zsarolásának, az kivégezteti őt is. A hírhedt **Towerben**, a börtön mélyén, ahol a lánya meglátogatja M. Tamást, megpróbálja eltéríteni apját a vérpad vállalásától. Azzal vádolja meg őt, „...*ha kitartasz szándékodban, azzal azt választod, hogy hős legyél.*” Mire Morus válasza: „*Hogy valaki egyáltalán ember maradjon, választania kell... és akkor talán, muszáj kitartsunk egy kicsit – még azzal a kockázattal is, hogy hősök leszünk.*”

- Az élet győzeleméért vállalnunk kell a halált is,

- azzal a kockázattal is, hogy hősök leszünk. Ami azt is jelenti, hogy átlag fölé emelkedünk. *Hogy emberek leszünk, a szónak igazi értelmében.*

Ugyanis nincs más lehetőség, ha gazemberek nem akarunk lenni, maradni.

Ezen a nagy ünnepen, az Élet ünnepén érdemes nagyon prózai dolgokról is elgondolkoznunk.

- Soha nem leszünk hősök, soha nem emelkedhetünk az átlag fölé,

- soha nem lehetünk igaz emberek, ha nem az *alapoknál* kezdjük.

Az embert az különbözteti meg az állatoktól, hogy már nem csak *vegetál*, nem csak *érez*, hanem *gondolkodik* is, amely által szabadon dönt és cselekszik.

Emberré csak az válhat, aki alapvetően nyitott a *szépre, a jóra és igazra*. Kell, hogy hajtsa az embert a fejlődés vágya.

- Mert aki lustán leáll a szép iránti érdeklődésében,

- akiben nincs tudásszomj,
- aki nem akar valami nagyot tenni életében,
- korcs marad, soha nem lesz emberibb, ember.

Az igaz, a jó és a szép által ihletett embernek el kell érnie az emberi erények széles skáláját. Akit, akiket például ezek az erények, jellemzik:

Megbízható. Bízhat a szavában, mert az ilyen, amit ígér, megtartja: pontosan ott lesz, elintézi, amit kértél. Rábízhatod a titkodat, mert megőrzi azt. Odaadhatod neki a könyvedet,

mert visszaadja, nem ül rajta. Mi több a pénzedet is rábízhatod, – mert nem vesz el belőle. Maradéktalanul visszaadja azt.

Munkaszerető és kötelességtudó. Nem büdös számára a munka. Jelszava nem az, hogy inkább az unalom öljön meg, mint a munka. Megkóstolta már a munka örömét, és irtózik a semmittevéstől. Számára a „*dolce far niente*”, – a boldog semmittevés, a „*doing nothing*” állapota nem állapot. Az ilyen ember nem finnyás, nem enged hangulatoknak, nem sodródik a linkekkel, a léhákkal. Mert a munkáját a lehető legjobban teljesíti... Nem kell mögé ő, hajcsár, korbácsoló... Nem kell az ilyet ellenőrizni, nem kell félni attól, hogy selejtet gyárt.

Egyenes. Nyílt veled szemben és őszinte. Megmondja, ha kell hibáidat a szemedbe, és hátad mögött nem áskálódik. És nem hízeleg neked. Az ilyentől nem kell félni, hogy szembe mosolyog, és hátba döf, mert az egyenes ember ilyet soha nem tesz.

Szolgálatkész és nagylelkű. Nehézségben hozzá fordulhatsz, soha semmilyen körülmények között nem utasít el. *Fárad, segít, dolgozik*, ha nehezére esik, akkor is teszi. Ha fáradt, akkor is. Elismerést, jutalmat nem vár, nem azt nézi, hogy mit hoz a konyhára, amit tesz. Nem nyereségvágy vezérli.

Részvétellel van mások iránt. Ha bajod van, észreveszi, mert figyelmes. Tud együtt örülni az örvendezőkkel és együtt sírni a sírókkal. Jézusi

tulajdonsághordozó. Megtalálja a kellő szót, hogy vigasztaljon és arra is, hogy örüljön.

Szerény és kedves. Nem dicsekszik, nem kérkedik, nem keresi a maga hasznát, sem az emberek dicséretét. Társaságban nem helyezi magát a középpontba. Nem önmagáról beszél. Soha *nem zord és nem rideg*. De mindig tud valamit kitalálni, amivel másokat felderít. Életkedv, vidámság és öröm hatja át.

Bátor és erős egyéniség. Minden körülmények között kiáll az igazság mellett, kiáll társaiért, a barátaiért. Soha nem lapít, nem megalkuvó, és nem meghunyászkodó. Amit elkezd, azért lelkesül, dolgozik kitartóan, és nem ingatja meg semmiféle kicsinyes kritika, vagy sikertelenség.

Ha valaki azt gondolja, hogy az ilyen ember – ha egyáltalán létezik – maga a tökéletesség, nagyon téved. Mert ez csak az emberi alap, amire építhet a jézusi eszményekre törő ember. Önismerettel és önneveléssel építhető meg az emberségünk, és erre az alapra építhető a kereszténységünk. Ez a feltétlen feltétel. Erről nekünk tudni kell, hallani kell. Leginkább ilyenkor, húsvétkor. Ha emberségünk építéséről ma megfeleledkeznénk, akkor a mi ünnepszentelésünk nem lenne kedves Isten és ember előtt. Ettől őrizzen meg minket a jó Isten a mai napon és mindörökké.

Ámen.

Kászoni József

Drága, illatos olaj

Mt 26,13.

1. Kedves Atyámfiain, ünneplő Testvéreim! Lám, Isten akaratából megérkezett a 2009. esztendő húsvétja. Több-kevesebb készülődést követően itt állunk az ünnep első napján. Két beteljesülésre várunk: az egyik, hogy halljunk egy mára szóló, húsvéti üzenetet, valamint részessüljünk az egy kenyérből és egy kehelyben levő borból. A másodiknak már nem sok akadály van, hiszen a mostani adományozónak köszönhetően máris megterítve áll az úrasztala, viszont, hogy sikerül-e megfogalmaznom, s átadnom a húsvéti üzenetet, az még a reménység szintjén marad.

Egy kevésbé szokásos, de annál inkább beszédes történetet választottam ünnepi gondolataim kifejtése érdekében. Arról beszél az evangélista, hogy Jézushoz ment egy asszony, aki illatos olajt hozott magával, s az asztalfőnél ülő

Jézus fejére öntötte. Mint már több alkalommal, úgy most is mérgesek lettek a tanítványok. Ez esetben nem a Jézushoz járuló betegek, vagy gyermekek, hanem a pazarló asszony miatt. Megjegyezték, hogy igen csak hasznosabb dolognak számított volna, ha eladják a kenetet, s árát szétosztják a szegények között. Csodálatos érzékenységgel viszonyult Jézus a történetekre. Kicsit elmarasztalta tanítványait, amikor megjegyezte, hogy ne aggódalmaskodjanak, mert szegények akkor is lesznek mellettük, amikor ő már hiányozni fog. Vagyis, amennyiben gondoskodni akarnak róluk, hát adva lesz a lehetőség. Az asszony tette viszont többnek számít, mint jelképes cselekedet, hiszen temetésére végezte. Cselekedete örökidőre szólóvá válik, mert, amikor majd hirdetik az evangéliumot, akkor arról is megemlékeznek, amit ez az asszony tett.

2. Teljes mértékben igaza volt Jézusnak. Nemcsak az asszony tekintetében, hanem a szegények létezésének vonatkozásában is. Amikor keresgéltem a mai szentleckét, s megakadt figyelmem ezen a történeten, nem gondoltam, hogy akár több beszédre terjedő gondolatot hordoz magában.

Az töltött el csodálattal, hogy milyen szépen kapcsolódik egymásba a jelképes cselekedet, néhány közéleti vonatkozás, s végül az emlékezés valóságában az elmaradhatatlan, unitárius, húsvéti gondolat. Nem mehetek bele sem a korabeli cselekedet részleteibe, sem a tanítványok téves megítélésébe, sem a szegények iránt tanúsított felfogásunk sokszínűségébe, de ennek ellenére mindenikről kell tennem néhány megjegyzést.

Azt kell mondanom, hogy senki sem szerette annyira a tanítványok közül Jézust, mint az az asszony, aki megkente drága olajjal a fejét. Csakugyan, lehet, hogy pazarlásnak számított mennyiségében és minőségében is az illatos olaj, de amennyiben Jézus azon megjegyzésére figyelünk, miszerint „*temetésére*” tette, akkor helyén vannak gondolataink.

Közéleti vonatkozásban azt látom, hogy nem csak ma vannak emberek, akik igen gyakran bántják – sokszor ok nélkül – embertársaikat, hanem megvolt ez Jézus korában is. S tették, éppen azok, akik Jézussal haladtak egy úton. Jó kifogásokat kerestek véleményük alátámasztására, de hamarosan nemcsak Jézust, hanem a mellettük levő szegényeket is cserbenhagyták. Annak ellenére, hogy Jézus mindig hitet öntött beléjük, s az elkeseredett szegényeknek is szükségük lett volna rájuk.

Végül pedig beágyazom életünkbe a fenti történet mai üzenetét. Vannak emberek, akik akkor tudják nyugodtnak lelkiismeretüket, ha már életükben fordítanak gondot azokra, akiket szeretnek. Sokak szemében pazarlásnak tűnik kétszeres nyugdíj árát költeni elmaradhatatlan gyógyszerekre, hisz úgy sem lehet segíteni az öregségen. Mások viszont meghalt szeretkekre költenek vagyont arra hivatkozva, hogy megköveteli a végtisztesség. Nem bántjuk őket, de megjegyezzük hátuk mögött, hogy „*jobban tették volna, ha szüleiket életükben tisztelték, szerették volna inkább, mint, hogy tetszelegnek az embereknek!*”

Igaza volt, tehát Jézusnak, mert nemcsak hirdetjük az evangéliumot, hanem tisztelettel és jó érzéssel emlékezünk meg arról az asszonyról is, aki még életében megmutatta Jézusnak, hogy mennyire szereti, s a szegények megsegítése sem olyan fontos, mint ő. De vajon megemlékeznek-e rólunk, amikor valaha erről az összefüggésről beszélnek, amikor mi is megpihenünk? Mert ha még életünkben nem mutatjuk meg egymásnak szeretetünket, akkor szegény marad a szülő, a testvér, a rokon, de még szegényebb, akinek semmi nem juthatott szeretetünkéből? A koldus csakugyan pénzért nyújtja a kezét, de milyen húsvétja van annak az embernek, aki mellől állszent tanítványok elüldözik az őt szeretőt?

Úgy találom, hogy jobb nekünk, ha illatos olajt pazarló asszony maradunk, mint a szegényekről is megfélelmező, kötelességeink elől megfutamodó, gyáva tanítványok.

Ámen.

Pap Gy. László

A Magyar Pen Club

és az UART

A Magyar Pen Club és az UART színvonalas közös estét rendezett a *Partium* folyóirat alkotóinak részvételével, március 4-én a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Az alkotók között köszönhattük *Farkas Wellmann Endrét*, az *Előretolt Helyőrség Szépirodalmi Páholy* szerkesztőjét, aki Orbán János Dénes üdvözlését is tolmácsolta; *Bakos Kiss Károly* beregszászi költőt, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet szakreferensét, az *Együtt* kárpátaljai irodalmi folyóirat szerkesztőjét, a *Partium* folyóirat versrovat szerkesztőjét, aki a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának Együtt-nívódíjasa. Mátészalkáról *Kürti László* Balázs Ferenc-díjas ta-

nárköltőt, a *Partium* versrovatának volt szerkesztőjét is meghallgathattuk.

Az alkotógárdában bemutatkozott még *Oláh András* mátészalkai költő, drámaíró, a *Partium* folyóirat volt szerkesztője, régi munkatársa; *Mátyus Attila* miskolci költő, az UART titkára; *Dusa Lajos* debreceni költő, a *Partium* volt főszerkesztője és *Karner Ottó*, az UART elnöke, a *Partium* lap védnöke; illetve *Felhős Szabolcs*, az UART alelnöke, a *Partium* felelős szerkesztője.

A *Partiumot* *Benyhe János*, a Pen Club főtítkára, *Karner Ottó* és *Felhős Szabolcs* mutatta be.

Budaházi István nyíregyházi költő, *Ószabó István* debreceni költő és alapító főszerkesztő, valamint *Magyar József* nemrég elhunyt nyírbátori költő verscsokrát *Balázs László Gábor* versmondó előadóművész publikálta.

Az irodalmi estet színesítette az *Osztováta együttes Zoltáni Zsolt*, UART-alapítónk vezetésével, akik többek között *Lengyel János* beregszászi állandó munkatársunk megzenésített verseit adták elő.

Szinte önálló estet alkotott *Balázs László* főszerkesztő úr és kedves felesége irodalmi összeál-

lítása (Wass Albert és Juhász Gyula verseiből), meghatóan szép lírai feldolgozás volt a közönség és mindannyiunk nagy tetszésére. Köszönjük és hozzájárultak az UART bemutatkozásához és műsorának színesebbé tételéhez.

Az est műsorát a magyar televízió (M1) április 26-án délelőtt mutatta be, az M2 pedig délután megismételte az Unitárius Magazinban.

Ez a műsoros est szép seregszemléje volt az UART kelet-magyarországi költőcsoportjának.

Felhős Szabolcs

Magyarosi Árpád Fiúka

L. Z.-NAK

*Felnézek a sötét végtelenre,
S az ottlévő csillogó-csillagok fényére,
Hallani akarom onnan a hangod,
S látni akarom a te csodaszép arcod!
Nézek órákat sírván a végtelenre,
S mégsem látom arcod a csillagok
fényében,*

*Mozdulni nem merek, miközben
elképzelem arcod,
S abban reménykedem, hogy meghallom
hangod!
Letérdelek hangosan sírván a földre,
És síró szemekkel nézek a csillogó sötétbe,
Felordítok, hogy ejts ki egy hangot,
Kérlek, hogy mutasd meg arcod!*

Hunyadi László, 75 éves marosvásárhelyi szobrászművész erdélyi Magyar Örökség-díjas.

Hunyadi László Küküllődombó szülötte. Alkotásai többek között Szent István király, Márton Áron, Orbán Balázs, Széchenyi István, Petőfi Sándor, Tamási Áron, valamint a II. világháború áldozatainak emlékműve. Marosvásárhelyen él és alkot.

A díjat Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében, 2009. március 21-én ünnepség keretében adták át.

Adjon az Isten a Magyar Örökség-díjas Hunyadi Lászlónak erőt, egészséget, hogy folytathassa alkotómunkáját és gyarapíthassa szobraival nemzeti panteonunkat.

Martin Buber

Az én-te kapcsolat kihívásai

A legnehezebb feladat, amellyel szembe kell néznünk az, hogy mindennel, – amivel csak találkozunk – kapcsolatba kerülünk, mondja Bill Darlison

„Jó, ha nem felejtjük el, hogy az egész világ-mindenség, egyetlen jelentéktelen kivétellel, másokból áll.” – John Andrew Holmes

Amikor először találkoztam John Andrew Holmes szavaival, erősen meglepődtem, és elgondolkodtam rajtuk. A „jelentéktelen kivétel”, amelyre utal, természetesen az „én”; minden más a világmindenségben – bolygók, földrészek, tengerek, állatok, erdők, és a hatmilliárd, akivel ÉN megosztom a földet, **ők** a „mások”.

Egyfelől ott vagyok én, másfelől pedig ott van minden más, ami nem én. Azon kívül, hogy egyetlen mondatban találja nekem józanító, szemmel látható fontosságom hiányát, Holmes szavai előidéztek azt, ami talán a legjelentősebb vallásos kérdés, és valószínűleg a legnyomasztóbb emberi kérdés is egyben: ÉN, ez a „jelentéktelen kivétel”, hogyan viszonyul a „másokhoz”? Bizonyos szempontból minden moralitás és etika „letisztítható” erre az egy kérdésre.

Ez a kérdés kísértette a zsidó Martin Buber teológust is, és *Én-Te* című klasszikus munkájának megírásához vezette. 1923-ban, Németországban jelent meg először, majd lefordították angolra, és a XX. század egyik alapvető vallási könyvévé vált. Nem könnyű olvasmány, tehát nem tanácsolom, hogy azonnal menjenek a könyvesboltba, és vásárolják meg. A könyv központi gondolata viszont nagyon egyszerűen megfogalmazható: ÉN vagy tárgyként (IT), vagy személyként (THOU) vagyok összefüggésben „másokkal”; tehát vagy tárgyként használnak, vagy személyként léphetnek velem kapcsolatba.

Buber elsősorban az emberek közötti kapcsolatokkal foglalkozik, de elmélete kiterjeszthető oly módon, hogy virtuálisan magába foglalja a tapasztalat/tapasztalhatóság minden aspektusát. Például, hogyan kapcsolódom Istenhez? Isten számomra csak egyszerűen egy szakadékot betöltő fogalom, mely jó addig, míg más magyarázat bukkan föl a kérdésre? Isten számomra egy misztikus, de személytelen erő, melyhez ellenséges körülmények között fordu-

lok kérésekkel, de elhanyagolhatom akkor, amikor az életem nyugodtabb? És ha ez így van, akkor Ó számomra egy IT (tárgy), teljes ellentétben a bibliával, ahol úgy beszélnek róla, mint „az élő Isten”, „Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene”; egy olyan Isten, aki nevémen szólít, aki kapcsolatba lép velem, aki – a zsoltáríró szavaival élve: „édesanyám méhében összefűz”, és aki – a Szentírás szerint, még a hajszálak számát is tudja a fejemen; az Isten, akit Jézus „Abba”-nak szólít, mely kifejezés nem is annyira Atyát, mint inkább „Apukát” jelent.

Aztán folyamatosan fenntarthatok egy önvizsgálatot arról, hogy milyen a magatartásom a földdel szemben. Egy érdekes föld, kő és vízkeveréknek látom, mely azért létezik, hogy én saját önző okaim miatt kizsákmányoljam, vagy úgy közelítem meg, mint ahogyan a primitív népek tették, mint egy élő entitást, mely kegyesen együttműködik velem abban, hogy ellássa fizikai szükségleteimet, és akit éppen ezért tisztelettel és szeretettel kell kezelni? A föld, melyből fizikai testem kiemelkedett, az én Anyám, mint ahogy az amerikai bennszülöttek hiszik, és ezért nem IT, amit használunk, hanem THOU, akit kényeztessünk?

Az én embertársaim iránti viselkedésemben az ÉN – IT kapcsolat gyakoribb, mint az ÉN – THOU. Semmi kétség sem fér ahhoz, hogy az ÉN természetes hajlamom az, hogy a többi embert tárgynak tekintsem, és ez az alapvető oka annak, hogy bűnügyek, háborúk, erőszak és testi-sértések sora történik. Ahhoz, hogy bántsak, vagy megöljek egy emberi lényt, először tárgyiasítanom kell, úgy kell látnom, mint „mást”; élő, jóllehet, de valamilyen más módon élő, mint én magam vagyok. Ennek a tárgyiasítási folyamatnak része az, hogy klasszifikálok, bizonyos kategóriákba halmozom őket, így megkímélve magam attól a teherrel, hogy egyenként találkozzak velük. Homoszexuálisak, prostituáltak, lesbikusok, zsidók, törölközőfejűek – könnyű őket bántani, kinevetni, még megölni is; sokkal nehezebb viszont ugyanezeket megtenni John-al, Peter-rel, Mary-vel vagy Jane-el, egyénekként, akiknek nevük, történetük, rokonaik, karrierjeik, vágyaik vannak.

Erich Maria Remarque *Nyugaton a helyzet változatlan* című könyvében leír egy találkozást

egy német katona, és egy test között, melyet éppen leszűrt.

Társam, én nem akartalak megölni... De eddig csak fogalom voltál számomra, elvont valami, ami csak az elmében léteztél, és ez reakciót követelt részemről. Azt az elvont valamit szűrtam le. Most először látom, hogy ugyanolyan ember vagy, mint én magam. Csak a kézigránátjaidra, a bajonettjeidre, a fegyvereidre gondoltam; most már látom a feleségedet, és az arcodat, és azt, hogy társak vagyunk. Bocsáss meg, társam. Mi mindig túl későn kezdünk el látni. Miért nem mondják meg nekünk soha, hogy ti is pont olyan szegény ördögök vagytok, mint mi, hogy édesanyáitok pont úgy aggódnak, mint a mieink, és egyformán félünk a haláltól, hogy ugyanúgy halunk meg, és ugyanúgy szenvedünk – bocsáss meg, társam; hogyan is lehetnél az ellenségem? Ha eldobjuk fegyvereinket, és egyenruháinkat, akár testvérek is lehetnénk... Vegyé el 20 évet az életemből, társam, és állj fel – végy el még többet, mert nem tudom, hogyan kísérelhetnék meg tovább élni ezek után.

(Béke Imák – 32. old.)

Nem valószínű, hogy bármelyikünk is meg tapasztalhatja azt, amit Erich Maria Remarque itt leírt. De a tárgyiasítás elve igaznak bizonyul még életünk legkevésbé drámai helyzeteiben is. Hányszor érzékeljük a másik személyt csupán mint funkció, és velük kapcsolatos értékelésünket csupán arra az egyszerű szolgálatra korlátozzuk, melyet számunkra elvégeznek. Álljon itt két példa, melyben, mindkettőben felismerhetjük önmagunkat. Az elsőt Harold Kushner rabbi írta.

Sok évvel ezelőtt, egy 11. osztályos angol könyvben olvastam a következő történetet. Indiában, egy angol ezredes felesége fontos vendégeket várt teára egyik délután. Kinézett a főbejáraton és észrevette, hogy az az ember, aki minden reggel elseperte a leveleket a lépcsőről, nem került elő. Mikor végül megérkezett, a nő azonnal nekiesett: „Fel tudod fogni, hogy mit tettél velem? Tudod te egyáltalán, ki jön ide egy órán belül? Azonnal kirúglak úgy, hogy soha többet nem kapsz munkát ebben a városban!” A nélkül, hogy lesütött szemeit felemelte volna, az ember halkán a következőket válaszolta: „Nagyon sajnálom, de az éjjel meghalt a kislányom, és ma el kellett temessük.” Most történt meg először, hogy az ezredes felesége arra kényszerült, hogy ne úgy lássa a férfit, mint azt az eszközt, aki a lépcsőt tisztítja, hanem mint emberi lényt, akinek szükségletei vannak, fájdalmai vannak, rokonai vannak, akikre ő maga sohasem gondolt még. Hirtelen személylé vált, egy THOU lett, olyan,

akinek érzései vannak, és nem egy egyszerű tárgy többé.”

(Harold Kushner rabbi –
Kinek van szüksége Istenre, 96-97. old.)

A második egy igaz történet, melyet Joanne C. Jones írt.

Ápolónőképzőm második hónapjában, tanárunk egy spontán tesztet adott fel nekünk. Én öntudatos tanuló lévén, végigfutottam a kérdéseket, egészen az utolsóig, amelyben azt kérdezték tőlünk, mi az iskolát takarító néni keresztnéve. Természetesen, ez csak valamiféle vicc lehet – gondoltam. Láttam már a takarító nénit, többször is. Magas volt, sötét hajú, és az ötvenes éveiben, de honnan tudhatnám a nevét? Beadtam a dolgozatomat úgy, hogy üresen hagytam az utolsó kérdést. Az óra vége előtt, egyik tanuló megkérdezte, hogy az utolsó kérdés beleszámít-e a teszt végső jegyébe. „Természetesen. Karrierük folyamán, sok emberrel fognak találkozni. Mindegyik fontos. Megérdemlik az Önök figyelmét és odafigyelését, még akkor is, ha csak rájuk mosolyognak, és köszönnek nekik.”

Soha életemben nem felejtettem el ezt a leckét. És azt is megtudtam, hogy a takarító néni neve Dorothy volt.

(Inspiration Peak – internet)

Egyszer megnéztem egy részt a *Gyakornok* című utolsó sorozatból, a BBC 1-en. Az egyik versenyző, aki minden áron Sir Alan Sugar gyakornoka akart lenni, a Kevin névre hallgatott, és szinte kétségbeesetten próbált hatni Sir Alanre, versenytársaira, és a nézőkre üzleti ügyeivel, és könyörtelen magatartásával. Azt mondta: „Húszévesen lettem első házam tulajdonosa, a másodiké 23 évesen, és 24 évesen vettem az első Porsche-mat. Én leszek Britannia legsikeresebb, és leggazdagabb üzletembere, és nem érdekel, hogy kin, vagy min kell keresztülgázolnom ezért.” Kicsit szórakoztam is a szavain, annyira fiatal, végül is; ugyanakkor fel is kavartak, mert mit tükröznek ezek a szavak arról a társadalomról, amelyben élünk? Miért tartja elfogadhatónak, sőt éppen szükségesnek, hogy elmondja, mennyire gátlástalan? Biztosan szégyellte volna beismerni titkos szexuális fantáziáit, vagy gusztustalan személyes szokásait; ugyanakkor szégyentelenül közli emberek millióival, milyen érzései vannak mások iránt. Még büszke is volt, amint elmondta.

Lehet, csak azért van ez, mert öregszem, de tudatában vagyok egy fokozatosan növekvő személytelen találkozási tendenciának. Figyelemre méltó, hogy a repülő-, illetve vonattársaságok számára már nem 'utasok' vagyunk, hanem 'ügyfelek'; a közszolgálati társaságok szá-

mára 'fogyasztók' vagyunk; a bankok és építő társaságok már nem 'szolgáltatásokat' nyújtanak, hanem 'termékeket' adnak el. Ezeknek a tranzakcióknak a hangsúlyozott üzleti jellege, csak tovább károsítja a személyes jelleget, melyet valamikor hordoztak. Egyik este, amikor a templom fele gyalogoltunk feleségemmel, Moraggal, arra figyeltünk föl, hogy majdnem mindenki, aki mellett elhaladtunk, vagy mobiltelefonjával volt elfoglalva, beszélt vagy írt, vagy MP3 lejátszót hallgatott. Ketten még biciklizés közben is telefonáltak. Teljesen úgy tűnt, hogy az emberek nagy része vagy olyan személyes, egyedi tevékenységgel volt elfoglalva, mely a környezetet kizárta, vagy pedig üzeneteket küldtek messze lévő személyeknek, mellyel szintén csak ignorálták a környezetükben lévő embereket. Sokszor találkozom fiatalokkal saját lakóházam lépcsőin, akik számára szinte lehetetlen egy „Jó reggelt”-re, vagy egy „Hello”-ra válaszolni, és borzadva látom, hogy emberek az üzletekben folytatják ostoba telefonbeszélgetéseiket, miközben totálisan ignorálják azt, aki éppen kiszolgálja őket.

Ezek mindennapi példák, de tünetiek arra, amit a filozófusok „szolipszizmus”-nak hívnak, az a tendencia, hogy mindenki magába zárkózik, és a „másik”-at figyelmen kívül hagyja. Az autizmus egyik nagyon nehezen kezelhető megnyilvánulása ennek a tendenciának, de míg legtöbbünk szerencsésen megússza ezt a szélsőséges körülményt, mely tovább butíthat, alapjában véve mindannyian rajta vagyunk, valamilyen formában, ezen a spektrumon. Mindannyiunknak van egy természetes hajlamunk az ÉN – IT létre, a felé, hogy személytelenítsük, és tárgyasítsuk a „másik”-at. A klasszikus szentírási leírása ennek az emberi megnyilvánulásnak abban a bibliai történetben kerül elő, amikor Jézus két lépésben gyógyítja meg a vak embert. Miután Jézus megdörzsöli az ember szemét nyállal, azt kérdezi az embertől „Mit látsz?” „Embereket látok”, – mondja a férfi, – „csak úgy néznek ki, mint a járkáló fák.” Jézus újra meg kell dörzsölje az ember szemeit, ahhoz, hogy teljesen meggyógyuljon. A mi helyzetünk is ilyen: ha körülnézünk, mozgó entitásokat látunk, többé-kevésbé a miénkhez hasonló végtagokkal, de nem úgy fogjuk fel őket, mint gondolkodó, lélegző, szerető, sebezhető, örülő egyé-

neket; tárgyak és nem alanyok; mindegyikük egy IT, és nem egy THOU.

Nem tudjuk legyőzni ezt a tendenciát egyszerűen azzal, hogy szeretnénk, ha nem lenne. Igazi erőfeszítést kell ezért tennünk, naponta, akár óránként, még a leghétköznapibb, és felületesebb, ugyanúgy, mint a legbizalmasabb találkozásaink alkalmával is arra, hogy a „másik”-at THOU-ként tudatosítsuk önmagunkban. És ebben azért sokkal több van, mint egyszerű udvariasság.

Minden este, mielőtt elaludnánk, vissza kell játszanunk találkozásainkat, és vizsgáljuk meg őket az IT és THOU közötti különbség fényében. Kérdezzük meg magunktól:

Úgy kezeltem-e XY-t mint egy személyt, vagy mint egy funkciót? Megadtam-e a barátnőmnek ugyanazt a lehetőséget, hogy beszéljen, mint amit magamnak természetesnek tartottam, amikor hozzá beszéltem? Hibáztattam-e ma valakit olyasmért, amit én magam is meg szoktam tenni? Megítéltem-e valakit, mert ÉN éppen egy kategóriába helyeztem, és nem névvel, és saját történettel rendelkező személyiségként kezeltem?

Vagy egyszerűen csak tegyük föl magunknak azt a kérdést, mely összegezi az összes többit: Ma járkáló fákkal, vagy emberekkel találkoztam?

Tegyük föl ezeket a kérdéseket, vagy inkább találjunk ki mi magunk újakat, és becsületesen válaszoljunk is meg őket. Az egyik legnehezebb dolog, amellyel nekünk, embereknek szembe kell néznünk az, hogy megtanuljuk a „másikat” személynek, és nem tárgynak kezelni, és az egyik legfontosabb szerepe egy ilyen vallásos közösségnek, mint a miénk is, éppen az, hogy segítsen nekünk ebben. (Hogy segítsük egymást ebben. Ford. megj.)

Bill Darlison
a dublini egyházközség lelkésze

(Az írás megjelent az *Inquirer* című folyóiratban – az angol unitárius egyház hivatalos lapja – 2009. jan. 24. sz-ban, 7714 sz.)

Fordította:
Kászoni József

Aggodalom

6, 27

Lk 12, 22-31; Jézus nem a tétlen csodavárást ajánlotta, hanem óv az önemésztő kenyérharc-tól.

6, 34.

Meg van a maga gondja, törődése, baja. Meg volt az eltelt kétezer évben is. Nap-nap után telt el úgy, hogy kettős törődés nyomán két (kettő) napba sűrűsödött bele kétezer esztendő. Mint ahogy meg vannak naponkénti törődéseink, s életünk vége felé nem hiába tömítődnek mély gondbarázdákba, őszülő hajszálakba azok, úgy bizonyára Isten részéről is meg van irántunk az aggodalom.

Ajándékozás

2, 11

Ez a történet már sokkal ismerősebb. Ezen ajándékozás első és nagyon lényeges mozzanata volt, amikor a bölcsek tisztességet tettek, és csak azután tették le ajándékaikat. Ki kell emelnem azt a tényt, hogy a bölcsek számára a tisztességadás volt az elsődleges, amit fontosabbnak találtak az aranynál, a tömjénnél és mirhánál is.

Állhatatosság

24, 13

Aki szeretni akar, annak mindenképp előtte szíve kell legyen. A szív jelentése a Bibliában és a modern nyelvekben más és más összefüggéseket teremt. Fiziológiai értelme természetesen azonos. A mi szóhasználatunk szerint, a szív gyakran az érzelmi életet idézi. Nemcsak az érzelmeket őrzi magában, hanem az emlékeket, gondolatokat, terveket, elhatározásokat is.

Aranyszabály

7, 12

Ez azt jelenti, hogy csak olyan cselekedeteket követhetünk el egymással szemben, melyeket minden megjegyzés nélkül magunkra nézve is érvényeseknek találunk.

Árulás

21, 9

Olyan sokszor szembe állítottuk önmagával a jelenlevő tömeget, akik virágvasárnapján egyszer *ÉLJEN*t kiáltottak Jézus felé, majd nagypénteken *FESZITSD MEG*-et!

Bátorkodom feltenni a kérdést, miként fordulhat elő ugyanazon egy emberrel, hogy egyik nap boldog örömmel ugrott valakinek a nyakába, és öt nap múlva halálosan gyűlölte őt. Pedig akit előbb nagyon szeretett, csak jót hozott számára. Semmi oka nem volt arra, hogy halálosan meggyűlölje az előbb még szeretettet.

Létezik bennünk egy nagyon szomorú felismerés, hogy nagypénteken Jézust keresztre feszítették, ahol meghalt. De van bennünk egy, a halál fölött is diadalmaskodni tudó hit: Ő él bennünk, szavában, tanításában, útmutatásában, tetteiben. Mi az örök élő Jézus felé fordulunk hitünkkel ma is. Tudatában vagyunk annak, hogy amennyiben kimegyünk – lélekben –

a város szélére és várjuk a közénk nem sokára számárháton megérkező Mestert, két lehetőség áll előttünk: 1. vagy még idejében visszafordulunk, vagy 2. igazán *ÉLJEN* örvendező kiáltások között fogadjuk őt és, ha kell, ak-

kor még ruhánkat is levetjük, és lábai elé terítjük.

Bátorság

10, 28

Mk 4, 22; Lk 8, 17; 12, 2-9;

Beszéd

5, 37

Az unitáriusoknak mindig gond volt az eskü. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nem élnénk a „lehetőséggel”. Itt Jézus nem azt hangsúlyozza, hogy az eskü rossz, mint olyan, hanem érzékelteti, hogy az olyan eskü nem áll meg, mely a bűnből, a hazugságból, a gyanakvásból és általában a gonoszságból származik. Időközönként tehát alkalmasnak is találhatjuk az esküt, és

Unitárius gondolatok az Újszövetséghez¹

Máté evangéliuma²

¹ Fontosnak tartom a megjegyzésre, hogy többnyire az „Újszövetségi Szentírás”-t használom, melyet a Katolikus Egyház adott ki, s melyet görög eredetiből fordított P. Békés Gellért bencés, és P. Dalos Patrik oratoriánus – Kilencedik kiadás: Róma: 1982.

² Máté a 12 tanítvány egyike volt, aki eredetileg vámszedő mesterséget űzött (Mt 10, 3). Életéről nagyon keveset tudunk. Attól kezdve, hogy az apostolok szétszózódtak, egy ideig Júdeában működött.

Héber-arám, azaz zsidó nyelven megírta az evangéliumot. A hagyomány szerint Etiópiába, mások szerint pedig Macedóniába ment, vagy esetleg a perzsákhoz, ahol vértanúként halt meg. 954-ben elhoztak egy holttestet, melyet állítólagosan Máté testének tulajdonítottak, és amelyet Salernoban őriznek.

Az evangélium szerkesztésében, de előadásában is nagyon hasonlít Márk evangéliumára, melyet minden valószínűség szerint ismert a megírásakor. Az is megállapítható, hogy nagyon sok olyan rész van benne, ami Márknál hiányzik. A mű első fele eltér a Márk evangéliumától, a második fele viszont megegyezik. Előadásmódjában azonban nem fedezhető fel olyan eleveenség, mint a Márkéban.

Az irat keletkezési idejét illetően megállapíthatjuk, hogy minden bizonnyal Jeruzsálem pusztulása előtt (Kr. u. 70) előtt született (64). Az azonban teljes bizonyossággal elmondható, hogy a kanonikus Máté evangéliumot a Kr. u. 2. században már ismerték.

mint olyan, akár meg is engedhető. Esküdözés helyett azonban arra kell törekednünk, hogy beszédünk minél egyszerűbb és világosabb legyen.

Bizonyára szeretnénk megmaradni egymás kegyében olyanoknak, akiknek beszéde idejében és megfelelő módon hangzik el. Örvendjünk tehát annak, hogy alkalmaink vannak arra, hogy egymással elbeszélgessünk a szeretet nyelvén. Ez a beszéd azonban mindig olyan legyen, mint egy szívből fakadó imádság, és nem, mint egy szitkozódó, meggondolatlan káromlás.

Beszédünk legyen rövid és lényegre törő, hogy senki ne tarthasson „bolondnak”, még a hátunk mögött, a pletykában sem. Beszédünk egyenessége sugározza mindig az igazságot, hogy megmaradhassunk olyannak, mint ahogy megismertek minket. Egyformán érezzen a szívünk és szóljon a szánk, hogy beszédünk már önmagában dicsérje és magasztalja a rólunk gondoskodó és hozzánk állandóan a szeretet hangján beszélő, mindenható Atyát.

Böjt 6, 17–18

Bölcsesség 7, 24

Lk 6,47-49; A bölcs elméje ismeri az időt, és belátja cselekvési lehetőségeinek módját (Péld 8, 5). Ebből arra következtethetünk, hogy az ilyen ember nem engedi szabadjára gondolatait, vagy érzéseit. Nyitott szemmel jár a világban, s állandóan azt kutatja, hogy mire „érett meg az idő”. Ennek függvényében hozza döntéseit, s ha netalán tévedne, akkor soha nem okolja Istent, vagy embertársait, de főlegesen magát sem marasztalja el esetleges, hibásan meghozott döntéseiért. Felméri az újabb lehetőséget, s úgy néz a friss kihívások elé, mint előző kudarcra előtt.

Cselekedet 5, 16; 23, 3

Jézushoz, illetve tanításaihoz és Isten akaratához hű tanítványok életvitele úgy ragyog a világban, mint a fény.

Dicséret 21, 16

Parancsot kaptunk arra a Bibliában, hogy minden gonosz tartóztassa meg az ő száját (107. Zsolt 42.), de vajon csak a gonoszokra vonatkozik ez a parancsolat? Úgy gondolom, hogy mindannyiunknak számtalan okunk van, és még lehet ezután is a bölcs hallgatásra, miáltal nemcsak okosabbakká válnánk, hanem főleg nem okoznánk lelki fájdalmat másoknak és magunknak.

Döntés 15, 2

Ez egyfajta szembehelyezkedést is jelent a múltban elfogadott gyakorlattal. Még abban az esetben is, ha sok mindenben kedvezőtlen for-

dulatot, kötelező életgyakorlatokat tartogatott az emberek számára. A megfogalmazott kérdés mögött a korosztályos nézetkülönbségek feszülését fedezhetjük fel. Keményebben fogalmazva: a gyermek döntési kísérletét, arra vonatkozóan, hogy megtartja-e, vagy elutasítja atyja, nagyapja vezető tanácsait.

Ellenségeskedés 10, 35-36

Jézus kemény szabályokat helyez kilátásba azok számára, akik követésére szánják el magukat. A keresztény embernek sokszor még azt is vállalnia kell, hogy esetenként családtagjaival is szakít, ami súlyos áldozatvállalásnak számít. Érthető, tehát, hogy a szolgálatokkal, lelkeszi feladatokkal megbízottaknak különösképpen gondot kell fordítaniuk erre a jézusi felhívásra. (Lk 12, 51-53; 14, 26-27).

Eskü 5, 34-35

Evangélium 7, 6

A tanítás központi mondanivalója az, miszerint Jézus arra figyelmezteti tanítványait, hogy első sorban gondosan őrizzék a rájuk bízott hit-igazságokat, másodsorban pedig nagyon óvatosak legyenek, és ne tegyék ki annak a veszélynek a megismert tanítást, hogy adott emberek gúnyt üzennek az isteni igazságokból.

Étkezés 4, 4

Mk 1, 12. 13; Lk 4, 1–13;

Felfogás 13, 51; 22, 32

Jó kérdés! Bármit is mondunk ezzel kapcsolatosan, képtelenek vagyunk mellőzni az újszövetségi feltámadás-beállítottságot. Ennek ellenére azonban van egy olyan lehetőség, melyet az unitáriusok megkeresnek ahhoz, hogy minél kevesebbet beszéljenek a feltámadás és az ahhoz kapcsolódó dolgokról. Van azonban egy nagyon nehéz kérdés is, amit nekünk is fel kell tennünk: Vajon a feltámadás ügye kiragadható-e Isten mindenhatóságából? Nem mehetünk el észrevétlenül e kérdés mellett!

Feltámadás 22, 30; 22, 30

Gondviselés 6, 25-34.

Nem csak az jut el tudatunkig, hogy minden napnak meg van a maga baja, hanem azt is felismerjük, hogy semmiért nem kell félnünk, mert amíg édes Atyánk gondoskodik rólunk, addig nyilvánvaló, hogy mi az, amire igazán szükségünk van, és azt is megismerjük lassan, hogy mi fog történni velünk a jövőben.

Képtelenek vagyunk ésszel felfogni, hogy a két kézzel rendelkező ember, ki önmagára, de szeretteire is képes gondot viselni, egy adott pillanatban tehetetlennek találja magát arra, hogy szeressen, hogy öleljen, imádkozzon. Képtelen más könnyét, de sajátját is letörölni, vagy

egy szál virágot helyezni valakinek a sírhantjára. Ezek az emberek elveszítik lábuk alól a talajt, s nem látják meg, hogy meg kell segíteniük „kirepülni”, saját életüket élni akaró gyermekeiket.

Gonoszság 12, 34

Pl. az, aki sokat utazik személygépkocsival, a mai zsúfolt közlekedési viszonyok között emberi életet sodorhat veszélybe. A balesetek elkerülése után általában mély hallgatásba merül a bizonyos jármű utazó társasága. Időközönként egy-egy „Haj” – sóhaj érzékelteti, hogy bizony veszélyes helyzetben volt részünk. Vagyunk néhányan, akik nyomban köszönetet mondunk Istennek, mások szóban, vagy gondolatban megdicsérik a rátermett vezetőt. Végeredményben mindez a megmenekülés csak annak volt köszönhető, hogy belépett életünkbe az isteni gondviselés, segítségadás. Más szóval: kérés nélkül is tudomásunkra hozta Isten, hogy megnyugtató, biztató, segítőkész szeretetével, gondviselésével itt áll mellettünk, mögöttünk, fölöttünk. Az ilyen és hasonló eseményekben érvényesül az a szemlélet is, hogy idejében kell imádkoznunk, kérnünk Istentől a segítséget, és nem csak akkor, amikor már nyakig benne vagyunk a bajban. Amennyiben pedig szerencsésen kikerültünk a kellemetlenségből, akkor ismerjük el, hogy régebb elmondott imádságunk meghallgatásra talált, amiért jó nekünk hálásaknak maradnunk. A nehéz és kétségbe ejtő pillanatainkban, napjainkban egyedül csak arra gondoljunk, hogy minden lehetséges erőnk Istentől jöhet és van. Éppen ezért, Őt kell kérnünk arra, hogy megoldhatatlannak látszó helyzeteinkben jöjjön segítségünkre.

A Tékozló fiú példázatában, meglátjuk, hogy alapfokon a kisebbik fiú nem volt gonosz, csak meggondolatlan. Mondhatjuk, hogy ezért volt részese ismét az atyai megkülönböztetés áldásában, mert elérkezett arra a belátásra, amikor számára az atya házában dolgozó béres legények csekély vagyona jelentette azon áldások összességét, amit például az tud megadni az embernek, ha otthon érzi magát ott, ahol él. Lukács (Tékozló fiú) Tudjuk, hogy a kisebbik fiú kikérte magának az atyai örökségből őt megillető részt. Ezzel aztán távozott otthonról. Bizonyára, többnyire pénzben vitte magával a juszt. Ez egy komoly anyagi vonatkozású áldás, de ugyanakkor gondot is jelentett számára. Itt arra gondolok, hogy miként tudott vigyázni – tolvaj ellen – a meglevő pénzére?! Erről a kérdéstről nem szól a példázat, de azt mindannyian tudjuk, hogy milyen komoly gondot okoz, ha nagyobb összeget kell megőriznünk adott ideig magunknál.

Azokon nem található meg Isten áldása, **akik gonoszak**. A kijelentés természetesen bizonyos magyarázatot igényel, hiszen elég nagy különbség van a gonosz ember és az időlegesen

gonoszságokat elkövető emberek között. Az a meglátásom viszont, hogy az esetleges szépítgetés nem sokat változtat a dolgok lényegén. A jó ember életét állandó **áldás** kíséri. Ha más nem, akkor az a tudat, hogy ő mindenképpen a jót cselekszi. A gonosz ember pedig minden körülményben gonosz marad. Még akkor is, ha időközönként kész jót tenni közeli családtagjaival, embertársaival.

Gyermekek 18, 10

Gyümölcstermés 3, 10.; 21, 18-20.

Nagyon fáj e kissé túlzásnak számító kijelentés, mert egy az egyben látjuk azt a gyümölcsfát, melyet ledönt és eltüzel a favágó. Miért ne értelmezhetnénk ma úgy ezt a tanítást, mint, ahogy azt a maga valóságában érteni is kell? Miért tartaná a gyümölcstermelő a többi között azt az értéktelen fát? Ki az olyan értéktelen ember ma, pl. egy hivatalban, akit megtűrnék ott, miközben semmit, senkinek nem használ?

Csak annyit fűzök a példázathoz, hogy itt nem Jézus átkán van a hangsúly, hanem azon, hogy egy fa, egy ember, legyen gyümölcsöt termelő!

Gyógyítás 13, 14–15

Mindenek előtt Ézsaiás figyelmeztetését olvassuk a sorokból. Van itt egy komoly nehézségünk, mai unitáriusoknak, hiszen egyfajta büntetést helyeznek kilátásba a megjegyzések azok számára, akik elutasítják a számukra felajánlott világosságot.

Hajlék 8, 20

Nem kellene-e hálásak legyünk Istennek azért, hogy csakugyan van egy hajlék fejünk fölött? Nagy ajándék tehát, ha valaki meg tudja becsülni kapott, vagy szerzett hajlékát, ahová szerényen meghúzza magát, vagy gazdagon arról gondolkodik, hogy milyen sok embernek lenne még helye ebben a házban.

Hamisprófeta 24, 11

Házasság 19, 6; 19, 12

A házasságban a házastársak már nem két különböző testet alkotnak, hanem **ketten egy testet**. Ez a test azonban mind fizikai, mind szellemi értelemben egységet képvisel. Csakis ilyen körülmények között állapítható meg e testi-lelki kapcsolatról, hogy a társadalom új sejtje, a családban nyer kifejezést.

Házasságtörés 5, 28

Jézus hangsúlyozza, hogy már az is bűnös gondolatnak, sőt házasságtörésnek számít, ha gondolatainkkal csüngünk egy esedékes, bekövetkező szerelmi kapcsolaton. Ilyenképpen tehát Jézus megköveteli tőlünk, hogy ne csak érzéseinket, hanem gondolatainkat is tartsuk

meg a házasság szó szoros értelmében vett tisztaságában.

Helyreállítás 17, 12

Jézus megerősíti itt a zsidó felfogást Illés visszatéréséről (Mal 4,5). Ez a hit röviden azt vetíti elő, hogy a világ végén Illés lesz az, aki helyre állítja Isten hitét, de ugyanakkor az erkölcsi rendet is. Érdekes azonban az a meglátás, miszerint Jézus hangsúlyozza, hogy Illés eljött, akire nem hallgattak. Itt Illyést Keresztelő Jánossal azonosította. Ez azonban további kérdéseket vet fel bennünk, hogy valóban a zsidó hit erősödött-e meg, hiszen Keresztelő János nem a világ végi Isten-hitet és erkölcsi rendet állította vissza, hanem készítette Jézus számára az utat.

Hit 15, 28

Hit Jézusban 14, 28-31

Aki nem hisz Jézusban, az elmerül a veszedelmek árjában, mint a kishitű Péter. Ez pedig így igaz, hiszen milyen sokszor kerül élethajónk ilyen és hasonló veszélybe. Emberek életének példáit lehetne felsorolni, akik kezébe nem akadt egyetlen kapaszkodó sem, aminek köszönhetően megmenthették volna életüket.

Nem természeti katasztrófákra, vagy balesetekre gondolok, hanem egyszerűen arra, amikor egy-egy nagy gond megoldására képtelenné váltak embertársaink. Amennyiben lett volna bennük hit, bizalom Jézusban és az ő tanításában, akkor bizonyára felfedezték volna nemcsak a lehetséges kiutat, hanem meglátták volna életük igazi értelmét is.

Hozsanna 21, 8

Ismerjük Jézus jeruzsálemi útját. A sokaság széppé varázsolta az a rövid útszakaszt. Előtte és utána azonban önmagát adta. Kettős szerepet játszott: éltette **ünnepeltjét**, majd nem sok idő után követelte halálát. A mi utunk is ilyen. Ezért tudjuk, hogy a Jeruzsálembe vezető, kényelmesen járható út legtöbbször elenyésző szakaszát jelenti megpróbált életünknek. Éppen ezért úgy viszonyuljunk a minket éltető, majd halálunkat követelő tömeghez, hogy döntésünknek mindig a szeretet legyen meghatározó indítéka és eredménye. Ez tesz képessé arra, hogy rátérhessünk a Jézus által megjelölt útra.

Igazság 23, 28

Az igazság gondolatához szorosan kapcsolódik az **igazságosság**. Alapfokon ez a kifejezés a jogrendet idézi, melyben a bíró rendelkezik, és érvényt szerez a szokásoknak, vagy éppen a jognak. Amikor Istenre alkalmazzuk az igazságos jelzőt, akkor tapasztaljuk, hogy mennyire korlátoltak vagyunk szókincsünket illetően. Gondoljunk csak arra, hogy Isten azzal mutatkozik meg igazságosnak előttünk, hogy ő a

feddhetetlenség mintaképe, melyet elsősorban a népek és egyének vezetésében gyakorolt igazságtevésében fedezhetünk fel, aki ugyanakkor „*megítéli életünket és cselekedeteinket, a jót jutalmazza, és a rosszat megbünteti*” – olvassuk továbbá a káténkban. Ez azonban csupán az egyik irány, mikor az igazságosságot az ítélet felől nézzük.

Imádás 4, 10

Az örálló imája mindig csendes, s maradjon az a miénk is. Ha életünk minden oldalából ránk támadnak is a veszedelmek, ha fejünk fölött átcsapnak évek, évtizedek nehéz viharai, akkor is, és mindig Jézus szava legyen a bátorítás, a hit biztosítsa a kitartást. Csendesen kell fohászokodnunk, hogy elkerüljön a pillanatnyi veszedelem, de akár élünk, akár megkörnyékez az elmúlás könnyörtelensége, egyformán Isten akarataira kell bízunk magunkat.

Imádkozás 6, 6; 6, 7

Imádság 7, 7-8; 21, 22

Abban a tudatban fogalmazzuk meg imánkat, ahogyan azt annak idején megtanultuk, és amiképpen tanítja a zsolttáros is: Isten tudja, mielőtt szólánánk neki, hogy mit is akarunk mondani (139, 4.).

A radikális gondolkodásúak rögtön azt mondanák, hogy akkor ebben az esetben nincs is szükség imádságra. Mi pedig velük szemben valljuk, hogy igenis szükség van azért, hogy megnyugtassuk lelkünket.

Nem azért soroljuk fel kívánságainkat, kéréseinket, mert Isten feledékeny és időközönként figyelmeztetnünk kell Őt, hanem azért, hogy ismételten bebizonyíthassuk hangos szóval is: amit imádságunkban szoltunk, azt azért tettük, mert elmaradhatatlanul fontos nekünk. Ezért tehát, amit és akiket felemlegetünk imádságainkban, azok szorosan hozzánk tartoznak, s akkor leszünk teljességgel szólók, amennyiben róluk is állandóan megemlékezünk.

Megvillan előttünk az új lehetőség, egy imádság megfogalmazására. Gyorsan leperegnek az események, melyekből Isten segítsége nyomán győzelmesekként kerültünk ki; előnt a felismerés, hogy számunkra már semmit sem jelent a határt szabó idő; semmi más nem érdekel, amihez eddig foggal-körömmel ragaszkodtunk; csak egy: **Még egyszer megtapasztalni Isten segítő szándékát!** Ezért rövidre fogott imánk legtöbbször ennyiből áll: **Istenem, mentsd meg az én lelkemet!**

Pap Gy. László

(Folytatása következik.)

Dávid Ferenc életútja

Kolozsvárott, a XVI. századi Erdély szellemi centrumában, a fele részben német (szász), fele részben magyar városban született. Születési dátumát pontosan nem ismerjük. A korábbi szakirodalom egy része 1510 tájára tette, újabban a kutatók többsége 1520 tájáról beszél. Az utóbbit tarthatjuk valószínűbbnek, mert szülei 1565–1570 táján még éltek, tehát szokatlanul nagy kort kellett volna megérniük ahhoz, hogy már 1510-ben gyermekük születhessen. Erre vallana az is, hogy egy kortársa, Christian Schaeseus 1555-ös fellépését egy disputában egy fiatal ember sikereként méltatja.

Apja, *David Hertel*, szász nemzetiségű polgár volt, s fia a korabeli névadásnak megfelelően lett *Franciscus Davidis*, s ebből lett aztán a *Franz David*, illetőleg *Dávid Ferenc* alak a németben és a magyarban. A Hertel családnév azonban továbbra is használatban maradt, Dávid Ferenc fiait *David* és *Johann Hertel* vagy latinizált alakban *Hertelius*-ként emlegetik a források, de testvérei *Peter*, illetőleg *Nicolaus Hertel*-ként jönnek elő a forrásokban. Sok adat van egy *Gregor Hertel* nevű polgárról is, aki 1579-ben tagja volt Kolozsvár város tanácsának, ám róla nem bizonyítható, hogy Dávid Ferenc testvére volt. A magyar szakirodalom szerette hangsúlyozni, hogy név szerint nem ismert anyja magyar nemesasszony lehetett, ezt azonban kizártnak tekinthetjük. Pirnát Antal ugyanis meggyőzően mutatta ki, hogy az anyja szolgáját említő városi tanácsi határozatot teljesen alaptalanul értelmezték úgy, hogy egy nemesasszonyról lenne szó. Mivel németül és magyarul is kitűnően írt és prédikált, a magyar történetírók szívesen következtettek arra, hogy vegyes házasság sarja lehetett, ám a magas szintű nyelvtudást nem szükséges föltétlen ezzel indokolni abban a városban, amelyben a 16. század derekára az egyházi, vagy politikai életben valamilyen szerepet betöltők a legtermészetesebb módon voltak kétnyelvűek. (A kolozsvári polgárok természetes kétnyelvűségére egyébként roppant jellemző, hogy Dávid későbbi apósa a *Barát* nevet használta, s egy szép magyar nyelvű zsoltárparafrázis is ránk maradt tőle, jóllehet a városon belül élete végéig a szász közösséghez – szász nemzet- tartozott, ám a fia jobban szerette a német nevét, s így Peter Munch-ként szerepel a dokumentumokban.),

A névhasználatból és egyéb adatokból megállapítható apjának foglalkozása is. Az 1560-as években keletkezett hitvitázó iratokban gyakran nevezik őt ellenfelei *Franciscus Sutoris-*

nak, magyarul *Varga Ferenc*nek, vagy *Varga Dávid* fiának. Ez összefügg azzal, hogy az erdélyi szász családneveket a 15–16. században magyarra fordított alakban is használták, vagy a szász családnév mellé az illető foglalkozása nevének magyar formáját is odaillesztették. Így történhetett ez Dávid Hertel esetében is, s így aztán az elnevezés tovább hagyományozódott fiára. Az utóbbi időben a gazdaságtörténeti szakirodalom azt is megállapította, hogy Sutor-nak, vagy Vargának nem csupán a csizmadiákat nevezték, hanem a tímárokat is. Mivel a Hertelek között többen ezt a foglalkozást űzték, s az említett Gregor Hertel is a *Ledrer Zechen zu Clausenburg* tagja volt, valószínűnek tarthatjuk, hogy David Hertel-nek is ez volt a foglalkozása. Ez összhangba hozható azzal, hogy egy kolozsvári adójegyzék David Hertel külvárosi allódiáról tesz említést. A bór-feldolgozásához elengedhetetlenül szükség volt arra, hogy a tímárok a víz melletti külvárosi majorokkal is rendelkezzenek. Mindez azt jelenti, hogy Dávid Ferenc Kolozsvár városának módos, de nem a leggazdagabb rétegéből került ki. A kizárólag szász nemzetiségűekből álló tímár céh fontos szerepet játszott ugyan a város életében, képviseltette magát a városi tanácsban is, de nem vehette föl a versenyt a legbefolyásosabb, a város első számú vezetőit adó ötvösök és szabók céhével.

Apja nem tartozott ugyan a város legmódosabb polgárai közé, három fia közül legalább az egyik iskoláztatására mégis vállalkozhatott. Ez nyilvánvalóan a városban kezdődött, ám a további esetleges helyszínekről már bizonytalanok ismereteink. Későbbi források és összefoglalások a gyulafehérvári káptalani iskolában folytatott tanulmányok mellett a Brassói Gimnáziumról, majd a wittenbergi egyetemről beszélnek, ám az adataink rendkívül hézagosak, s a lyukakat kénytelenek vagyunk hipotézisekkel kitölteni. A bizonytalanságot a névhasználat kialakulatlansága is okozza. Bizonyosan beiratkozott ugyanis a wittenbergi egyetemre 1545 októberében egy bizonyos *Franciscus Literatus Klausenburgensis Ungarus*, továbbá 1548 januárjában egy bizonyos *Franciscus Literatus Transylvanus*. A szakirodalom hol az egyiket, hol a másikat azonosítja Dávid Ferencel, s ennek megfelelően alkot aztán elképzelést az életútjának ezt megelőző és ezt követő szakaszáról is. Mivel az alább részletezendő adatok arra utalnak, hogy Dávid megfordult az erdélyi szászországban, Brassóban is, mi azt

tartjuk valószínűbbnek, hogy 1548-ban kezdte meg wittenbergi tanulmányait. Ebben az esetben nem lenne akadálya ugyanis annak, hogy őt lássuk abban a *Franciscus Coloswarinus*ban, akit 1545-ben iratkozott be a brassói gimnáziumba. Ez összhangban hozható lenne egy további adattal is, amely az eddigiekben elkerülte a kutatók figyelmét. A brassói érdekltségű un. *Album Oltardianum*ban ugyanis a következőket olvassuk: *1548 Eodem Anno ist Franciscus Clausenburger nach der Wittenberg vereyset, und hat von Wien auss Brief geschrieben die 11. Augusti und geschickt: „Der Röm. Kays. Erklärung, wie es der Religion halben im heil. Reich bis zu Auftrag des gemeinen Concilii gehalten werden soll, publiciert auf dem Reychstag zu Augsburg den 15. Mai.” Auch hat Clausenburger uns bemeldet, wie dem Legato zu Constantinopel durch Röm. Kays. Majestät, als auch durch Khunig Ferdinando anbefohlen worden, zur Befreiung des Stephani Maylad alles zu thun. Haec nova, non magna nostratibus causerunt gaudia.*

Ennek a bejegyzésnek egyéb vonatkozásaira még visszatérünk, most csupán azt hangsúlyozzuk, hogy brassói és a wittenbergi matrikula névhasználatára is abban az esetben kerül közel egymáshoz, ha 1548-ra tesszük Dávid wittenbergi beiratkozását, hiszen etnikai értelemben Dávid nem volt *Ungarus*, s szinte kizártnak is tekinthetjük, hogy ilyenként tüntesse fel magát. De emellett szólna az 1550-ben Wittenbergből hazaküldött költeménye is, amelyben további támogatásért folyamodik mecénásához, Medgyesi Ferenc gyulafehérvári püspök helyetteshez. Amennyire logikus ugyanis egy ilyen hosszabbítási kérelem két esztendő után, annyira rendhagyó, s a korabeli gyakorlattól eltérő lenne, hogy őt esztendő eltelte után fogalmazódják meg.

Úgy tűnik tehát, hogy Dávid Ferenc közvetlenül a brassói iskolából, de a gyulafehérvári püspöki vikárius támogatását élvezve ment Wittenbergbe tanulni 1548-ban. Az eddigi életrajzok nem figyeltek fel erre a kettősségre, s ezért nem tárulhatott fel rendkívüli eszmetörténeti érdekessége sem. A Gyulafehérvárhoz kapcsolódás hátterét keresve szinte lehetetlen figyelmen kívül hagyni, hogy Medgyesi püspöki helynök elődje az a Hadrian Wolphard (Adrianus Wolphardus) volt, aki ezt megelőzően egyszerre volt gyulafehérvári kanonok és kolozsvári plébános, s aki a latin nyelvű erdélyi humanista irodalom sokoldalú és termékeny alakjaként 1522-ben kiadta Janus Pannonius verseit, ám ugyanakkor Erasmusnak is nagy olvasója volt. Nem látszik nagy merészségnek arra gondolni, hogy ő karolta fel először az elemi iskoláit még bizonyára a szülővárosában végző,

s nyilván rendkívüli tehetségnek látszó fiatal embert. Így kerülhetett ez a kolozsvári ifjú egy olyan közösség, a gyulafehérvári káptalan látókörében, amely meghatározó szerepet játszott Erdély szellemi életében a 16. század harmadik és negyedik évtizedében. A káptalan tagjai közül jó néhányan világi pályára léptek, vagy a reformáció hívei lettek. Csak e legismertebbeket említjük meg: Csáky Mihály egyházi állásáról lemondva élete végén János Zsigmond fejedelem kancellárja és az unitáriusok támogatója lett, Kálmáncsehi Boldi Sebestyént 1555-ben evangélikus szuperintendensként említik a források, míg Kálmáncsehi Sánta Márton a reformáció helvét irányzatának lett a legnagyobb hatású terjesztője az 1550-es évek derekán. Hagyományosan valamiképpen besorolják ebbe a névsorba Hadrian Wolphardot is, mivel egy Heltai Gáspár által megörökített történet szerint már a 30-as évek végén legalábbis hozzájárult ahhoz, hogy a reformáció egyik terjesztője elkerülje a bebörtönözést. Mindezek fényében különösen a magyar nyelvű szakirodalom hajlamos arra, hogy kizárólag a reformáció későbbi jelenségei felől értékelje a gyulafehérvári káptalan tevékenységét, s a reformáció előfutárait keresse közöttük. Megerősítette ezt az elképzelést, hogy kimutatható volt: e káptalan tagjainak zöme kapcsolatban állott Johann Honterus-szal, akiben a protestáns egyháztörténeti hagyomány az először Brassóban áttörni tudó erdélyi reformáció első jelentékeny képviselőjét ünnepelte.

Az utóbbi évek kutatási eredményei azonban jelentősen módosították ezt a képet. Csepregi Zoltán árnyalt elemzéssel mutatta ki, hogy Honter *Reformatio ecclesiae Coronensis ac totius Barcensis provinciae* c. 1543-ban megjelent munkája teljesen új megvilágításba helyezhető, ha nem csupán a forrásait tesszük vizsgálat tárgyává, hanem korabeli jelentését is. Csepregi hajlik arra, hogy a forráskérdésekről vitatkozók közül annak az Erich Rothnak adjon igazat, aki szerint Honter művének fontos forrása volt a nürnbergi Lazar Sprengler *Verzeichnis der geeenderten misspreuch und ceremonien* c. műve, s természetesen nem tagadja annak jelentőségét sem, hogy a mű eleje és vége a wittenbergi rendtartásra hivatkozik, ám jóval fontosabbnak véli, hogy a mű az európai és a magyarországi egyházpolitikai fejlemények egészében akarja elhelyezni mindazt, ami Brassóban történt. Ez az irat tehát szerinte azal az igénnyel számol be a lezajlott reformokról, hogy bizonyítsa: mindez összhangban van azokkal a reformtörekvésekkel, amelyeket ekkor még III. Pál pápa környezetében is többen igényeltek. A mű tehát egészében azoknak a mérsékelt reformereknek a nyelvén beszél,

akik számára az egyetemes egyház és az evangéliumi igazság képviselője összhangba hozható volt, s akik programjuk centrális elemének éppen ennek az összhangnak a megteremtését tartották. Ez az Erasmustól és más humanistáktól származó elemeket is felölelő koncepció áll Honterus tevékenységének a középpontjában akkor is, amikor a brassói iskolát a humanisták mintájára ludus litterarius-szá formálja át. Erről éppen az a Pesti Gáspár az egyik legfontosabb forrásunk, akit az 1550-ben megjelent Elégia előszavában köszönt majd Dávid Ferenc Wittenbergből, s aki az 1541-ben Brassóban megjelent Adagia-válogatásban (RMNY 43) felsorolja azokat a nyomtatványokat, amelyeket Honterus az új szemléletű iskola szolgálatában Brassóban kiadott. Ennek a gyulafehérvári iskolában tanult Pestinek a pályaképe is jelzi ugyanakkor a brassói Honter és környezete, továbbá a gyulafehérvári káptalan szoros és a nagypolitika mindennapjaiba is beágyazott kapcsolatát. A tanulmányait a gyulafehérvári káptalani iskolában befejezett Pesti ugyanis a kanonok közül a legintenzívebb kapcsolatot Veransics Antallal tartva hamarosan világi pályára lépett, előbb Majláth István erdélyi vajda szolgálatába állt, majd I. (Szapolyai) János király titkára lett, hogy aztán a király halála után rövid brassói megtelepedést követően ismét a legmagasabb szinten, Martinuzzi Fráter György, az erdélyi politika első számú formálójával mellett teljesítsen titkári szolgálatot egészen ennek haláláig.

Ezek az adatok lehetővé teszik tehát, hogy az *Album Oltardianum*-ban leírtak által is megtámogatva úgy képzeljük el, hogy Dávid 1548-ban brassói tanulmányok után iratkozott be Wittenbergbe, ahová tehát semmiképpen sem protestánsként érkezhett, hanem annak a fentiekben körvonalazott reform-elképzelésnek a híveként, amely Wittenbergben történeteket a megvalósulás egyik módozataként kezelte. Ha figyelembe vesszük, hogy milyen magas helyekről támogatták (a helytartó titkára, a gyulafehérvári püspöki vikárius) talán azt sem tarthatjuk kizártnak, hogy kiküldetésének nem csupán a tanulás volt az egyetlen célja, hanem legalábbis kiegészítő feladata lehetett az európai egyházpolitikai mozgások figyelemmel kísérése. Az *Album*-ban rögzítettek ezt látszanak igazolni, hiszen az 1548 januárjában Wittenbergbe beiratkozott fiatalember ugyanennek az évnek az augusztusában Bécsben tűnik fel, s nem is akármit küld meg Brassóba. Az *Album*-ban pontos cím szerint leírt dokumentum ugyanis nem más, mint az 1548 májusában az augsburgi birodalmi gyűlésre erőltetett császári elképzelés a vallási ügyek rendezésére, amelyben a császár immár a megelőző időszak

hadi sikereire is támaszkodva a korábbiaknál jóval keményebb, a protestánsoknak immár keményen diktáló intézkedéseket fogalmaz meg az egység helyreállítására. (A dokumentum latin és német nyelven is megjelent. Dávid láthatóan a németet küldte haza Brassóba. Példány hiányában azt nem tudtuk megállapítani, hogy a két német kiadás közül melyik lehetett ez: a rövidebb és a latinnal teljesen megegyező, amely Augsburgban jelent meg, vagy a terjedelmesebb, egy *Vermanung an die umbsstehenden bey dem heiligen Ampt der Messe* c. részt is tartalmazó, amely Frankfurtban látta meg a napvilágot.) De úgy látszik legalábbis feladatának tekintette, hogy az Erdély szempontjából fontos világi politikai eseményekről is beszámoljon. Ezért írta meg azt a fontos (mint később kiderült légből kapott) hírt, hogy a császár és a magyar király a siker reményében lép fel Majláth István, az akkor már több éve a török fogságában élő, egykori vajda kiszabadítása végett, aki – mint említettük – egy időben a Dáviddal jó kapcsolatban lévő Pesti Gáspár patrónusa volt. A Wittenbergből hazaküldött Elégia és kísérszövege alátámasztja ezt az elképzelést. Úgy vélem ugyanis, hogy a Pestiben megalapozatlanul protestáns patrónust látni akaró magyar életrajzírókkal szemben Gustav Gündisch joggal hangsúlyozta, hogy a Dávid által leírtak nem engedik meg ezt az értelmezést. A Pestihez írott levél az igaz vallás mellett az erdélyi egyházak kívánatos összhangjáról beszél, s egyáltalán nem kapnak benne hangsúlyt kifejezetten protestáns eszmények, s hasonló mondható el a haza sorsa miatt aggódó és a kegyes gyülekezetek (pius coetus) támogatását, vagy a vallás becsületének (honor religionis) helyreállítását szorgalmazó Medgyesihez intézett disztichonokról is. Említésre méltónak tarthatjuk továbbá, hogy a disztichonok szerzője ékes szavakkal emlékezik meg azokról a diplomáciai erőfeszítésekről, amelyeknek Medgyesi Martinuzzi Fráter György mellett részese volt, ami nyilvánvalóan az általuk képviselt politika mellett lojalitás kinyilvánításának is tekinthető.

Hogy mikor és miképpen, milyen átmeneti formákon keresztül alakult át ez a felfogás a lutheri reformáció igenlésévé, arról csak találgathatunk. Bizonyos, hogy a Wittenbergből jól belátható európai egyháztörténeti fejleményeknek is nagy szerepük lehetett ebben, hiszen még az egyik 1558-ban írott művében (*Defensio orthodoxae sententiae*) sem csupán Melancthon, a legszeretettebb tanítómester (aman-tissimus praeceptor noster) dicséretét olvasuk, hanem hivatkozik arra a hitvallásra (*Confessio doctrinae Saxonicarum ecclesiarum*) is, amelyet a szász egyházak nevében 1551-ben a tridenti zsinat elé terjesztettek. Sajnos azon-

ban azt sem tudjuk, hogy ebben az időpontban még Németországban tartózkodott-e. A később, 1555-ben írott *Dialysis scripti Stancari* c. munkájában minden esetre öntudatosan emlegeti, hogy tud olyan erdélyiről, aki az említett hitvallás összeállítására idején Wittenbergben tartózkodott, s ez a megjegyzés talán önmagára vonatkozik. Egy régi kéziratra hivatkozó, de nagyon késői, 1771-ből származó összeállításban ugyanakkor azt olvashatjuk, hogy 1551-ben a besztercei iskola igazgatója volt, s a lista éppen nála fejezi be azok felsorolását, akik még a pápistaság korában vezették az intézményt. Egy másik lista azokat a papokat sorolja fel, akik 1550 után, vagyis a reformáció kibontakozását követően teljesítettek Beszterce környékén szolgálatot. Ebben egy 1660-ból és egy további 1710-ből származó bejegyzés is azt mondja, hogy Péterfalván volt plébános, s az egyik esetben az olvasható megjegyzés gyanánt, hogy félelemből Szebenbe menekült, míg a másik is menekülésről beszél, de itt az irány Kolozsvár. Biztosabb, s az eddigi életrajzok többségében figyelmen kívül hagyott adatunk van ugyanakkor kolozsvári tevékenységének kezdő időpontjáról. Az egyik Jakab Nyvelt kolozsvári jegyző levele, aki azt írja 1553 januárjában, hogy a kolozsvári iskolában Vizaknay Gergely praeceptor megbetegedett, s helyette Dávid Ferenc végzi el ezt a munkát. Összegezhetjük úgy az adatokat, hogy minden valószínűség szerint 1551 második felében térhetett haza Wittenbergből, hogy aztán a rövid kitérő után 1552 vége tájától már Kolozsvárott tevékenykedjék iskolamesterként. Egy későbbi adat alapján arra is gondolhatnánk, hogy mindjárt a város vezető lelkészének hívták meg. Abban a német nyelvű emlékiratban ugyanis, amely a kolozsvári szászok

és magyarok később még említendő 1568-as vitája során keletkezett egy helyütt azt olvashatjuk, hogy nincs még 16 esztendeje, hogy Dávid Ferenc betölti ezt a tisztséget (Der Herr Franciscus ist auch noch nicht 16 Jahr im Ampt). Ezek szerint tehát már 1552-ben a város plébánosa lett volna. Másfelől azonban Dávid a szebeni városi tanácshoz 1555. szeptember 24-én írott levelében friss újdonságként beszél arról, hogy Kolozsvárott megválasztották plébánosnak. Úgy gondolom, helyesebb ez utóbbi dátumot elfogadnunk, hiszen könnyen lehet, hogy 1568-ban már nem emlékeztek a pontos dátumra, vagy összekeverték plébánosságának kezdőidőpontját a városba érkezésével.

Bárhogyan is történt, már otthoni tevékenységének első időszakában is drámai eseményekkel kellett szembenéznie. Jól ismert, hogy föltehetően megalapozatlan gyanakvásból Ferdinánd király emberei 1551 decemberében meggyilkoltatták azt a Martinuzzi Fráter Györgyöt, aki a török kicselezésével átadta neki az Erdély és Kelet-Magyarország feletti uralmat. Bizonyos, hogy a nagy politikának ez az eseménye Dávid Ferenc életére is döntő következményekkel járt. Egyfelől mondhatjuk, hogy az a török támogatását elfogadni nem akaró politikai koncepció győzedelmeskedett, amelyet patrónusai képviseltek, s amelyet ő maga is helyeselt. Am az események maguk alá temették támogatóit, másfelől pedig meg kellett tapasztalnia, hogy a németországi fejlemények következtében is lekerült a napirendről az az egyházpolitikai koncepció, amely őt katolikus emberként Wittenbergbe vitte.

(Folytatása következik.)

Unitáriusok a magyar irodalomban (II. rész)

A XVIII. sz. – XIX. sz. első fele

A XVIII. században az unitarizmus képviselői is a nemzeti lét kultúrájának és irodalmának fenntartásáért folytatnak küzdelmet a Habsburg uralkodók elnyomó politikájával szemben.

A század történéseire a kuruc-labanc háborúk nyomják rá bélyegüket, az irodalomra pedig az a barokk, mely a földi valóság helyett a természetfölötti világot helyezi előtérbe. Egyházi téren megerősödik a római katolikus egyház, mely a jezsuitákkal, a római katolikus főurakkal és a cenzúra bevezetésével válik az irodalmi élet irányítójává.

Az irodalomban a latin, a francia és a német nyelv előretörésével háttérbe szorul a magyar nyelv.

Az unitárius irodalom a teológiai irodalomra szorítkozik, de jelen van a vallásos tárgyú versek, verses komédiák, színdarab és a mezőgazdasági irodalom területén is.

A teológiai irodalom művelői: *Csikfalvi Márkos György* (1760–1813), kinek ismert kéziratosa munkája „Az ó-testamentumi ecclák történelméje”. Megírja a „Keresztény dogmatika teológia, avagy hittudomány az unitáriusok értelme szerint” c. munkát és ír egy „Egyházi ékesszólás”-sal foglalkozó könyvet is. *Szentábrahám Lombard Mihály* (1683–1758) „Az egyetemes keresztény hittudomány rendszere” (1787) címen ír teológiai munkát. A 144 imát tartalmazó könyve: „Sokféle szükségünkhöz alkalmazott könyörgések” címet viseli. *Várfalvi Pálfi Zsigmond* (1673–1737) egy „Teológiai kézikönyv”-et ír, de foglalkozik „Étkelési szabályok” írásá-

val is. *Kolozsvári Dimén Pál* (1655–1720) orvosi témájú íróként: „A nemzedékek növekedéséről és csökkenéséről” ír. *Horváth Ferenc* (1732–1804) „Apológia, azaz, az unitárius afiáknak mentességére rendelt” írással jelentkezik.

Színarabíró: *Derzsi Simó István* (1680–1719), aki „Királyi férfiú” című színarabban van jelen a kor irodalmában.

Egyháztörténelem-írással *Kénosi Tózsér János* (1708–1771) és *Uzoni Fosztó István* (1729–1778) foglalkozik, ők megírják az „Unitárius Egyház története” című munkát.

Színarabok fordítója: *Kozma Gergely* (1775–1840). Ismert fordítása: Kleist *Christiántól*: „Seneca”, *Kotzebuétól*: „Szerecsen rabok”, *Lisarától*: „Abesszíniai amazon” című darab.

Közgazdasági író; *Kelemen Benjámín* (1792–1885), aki a „Juhok meleg vízzel mosása” c. tanulmányával iratkozik fel az unitárius irodalmárok sorába.

Színháztörténeti író: *Kaali Nagy Lázár* (1772–1837). Munkája: „Az erdélyi nemzeti játékszínnek, magyar játszó társaságnak eredete, fennállásának visszásságainak mai időkig, leírása.” (1821)

Pedagógiai író: *Molnos Dávid* (1778–1836). Munkája: „Legszükségesebb dolog a nevelés” címet viseli. *Kozma Gergely* (1774–1849) „Új kertecske” című munka és egy „ABC-és könyv” írója.

Fordítással *Kiss Mihály* (1781–1837) foglalkozik, aki *Helvetius* „A természet rendszerének igaz értelme” c. munkáját ülteti át magyar nyelvre.

Naplóíró: *Horváth Boldizsár* (1714–1778), aki az 1725–1773-ig zajló eseményeket örökíti meg.

Filozófiai író: *Lázár István* (1742–1804) ír egy „Kísérlet a filozófia századának különböző filozófiai áramlatának ledöntésére” (1782) című és egy „Metafizika” című munkát.

A XIX. század második fele a XX. század közepéig

A fent jelzett kor magyar irodalmára a felvilágosodás nyomja rá bélyegét.

Politikai vonatkozásban a nemesség szembe fordul az elnémetesedő magyar arisztokráciával s a francia felvilágosodás szülte munkák elterjedésével és a bécsi nemesi magyar testőrség fellépésével megveti alapját a hazai irodalom felvilágosodást tükröző jellegének.

Az unitárius irodalom képviselői jelen vannak a jelzett kor irodalmának minden ágazatában. Annak 23 területén képviseltetik magukat, bizonyítva, hogy a hit és a tudás a kedvező viszonyok mellett elősegíti a kulturális élet alakulását.

Az egyházi, illetve a teológiai irodalom e századi képviselői: *Aranyosrákosi Székely Sándor* (1797–1852) „Az unitária vallás történetei Erdélyben” (1839) című munkájával. *Kiss Mihály* (1809–1889) „Bölcsesség gyöngye” (1846) és a „Szentírás gyöngye” (1847). *Símén Domokos* (1836–1878) „A szentháromság eredetének és kifejlődésének története” (1871), „Evangéliumi csodák” (1875). *Boros György* (1855–1941) „Szívemet hozzád emelem” (1899). *Józan Miklós* (1869–1946) „Aratás” (1943) és „Szemtől szembe.” (1944).

Egyháztörténelem-írók: *Kanyaró Ferenc* (1869–1910) „Unitáriusok Magyarországon” (1891), „Az unitárius történetírás és a Kálvin ortodoxia” (1895).

Tanügyi írók: *Kozma Ferenc* (1844–1920) „Népiskolákról”, a „Gimnáziumi nevelés”, „Népnevelés”. *Kozma Gyula* (1850–1910) „Földrajz könyv”, „Történelem könyv”, „Csillagászati könyv”. *Orbók Mór* (1853–1930) „Tréfás számtani feladványok”, „Tréfás mértani feladványok”, „Tréfás szavalmányok”, „Számoló könyv”, „Pedagógiai Plutarch”. *Perédi József* (1862–1902) „Iparosaink és az iparoktatás”. *Borbély Sándor* (1866–1932) „A siketnémák megszólaltatása”, „A magyar siketnéma oktatás bibliográfiája és adatgyűjteménye 1920 végéig” (1924), „Olvasókönyv a siketnémák II-ik és IV-ik, valamint V-ik és felsőbb osztályai számára” (1904), „Vezérkönyv a siketnémák tanításához” (1911).

Történetírók: *Nagyajtai Kovács István* (1799–1882) „A székely nemzet alkotmány”, „Erdélyország történeteinek tára” (1837), „Bánfi Dénes tragédiája”, „Ádám János 1606 belsíralmas éneke”, „Vándorlások Kolozsvárban és Kolozsmonostoron”, „Az erdélyi Magyar Nemzeti Múzeum”. *Kövár László* (1819–1907) „Erdély régiségei” (1852), „A szabadságharc története”, „Száz történelmi rege”, „Történelmi adomák”, „Erdély nevezetesebb családai”, „Visszaemlékezések a forradalom derültebb napjaira”. *Kozma Ferenc* (1844–1920) „A francia forradalom és az egyház”. *Jakab Elek* (1820–1890) „Kövár története” (1870), „Királyföldi viszonyok ismertetése 1871–1876 ig”, „Levéltárakról” (1877), „Szabadságharcunk történetéhez (1881), „Erdélyi hírlapirodalom története 1849-ig” (1882), „A M. T. Akadémia kéziratárának ismertetése” (1892). *Kádár József* (1850–1939) „A porlázadás megyénkben Zsigmond király alatt” (1884), „Szamosújvár története”, „Szolnok-doboka vm. története 1848/49” (1890). *Józan Miklós* (1860–1846) „Fejedelem és papja” (1940). *Várady Aurél* (1868–1931) „A 48-ik év eseményei Krassó vármegyében” (1928), „Az 1848-ik évi XX. törvénycikk végrehajtása (1918). *Gál Kelemen* (1869–1945) „A kolozsvári unitárius kollégium története” (1935), „Kilyéni Ferencz József unitárius püspök élete és kora” (1936). *Gál Kálmán* (1857–

1917) „A szekszárdi olvasó és dalkör története” (1887). *Bálint Gábor* (1844–1913) „A mongol császárság története”.

Földrajzi írók: *Borbély Samu* (1842–1915) „Szilágy megye földrajza” (1883), „Szilágy megye térképe” (1884), „Naprendszerünk”.

Néprajzi író *Krizsa János* (1811–1871) „Vadrózsák” (1843).

Politikai író: *Szentiváni Mihály* (1813–1842) „Közlemények Erdélyből”, „Mit akarnak a szászok”. *Musnai Ürmössy Lajos* (1851–1915) „Erdélyi nemzetiségek” (1886), „Tizenhét év Erdély történelméből” (1894), „Egységes magyar birodalom”.

Geológiai író: *Pálffy Mór* (1871–1930) „A Hargita andezites kőzetéről” (1895), „Felvincz környékének felsőkrétaköri rétegei” (1902), „Az Erdélyi Érchegység bányáinak földtani viszonyai és érctelerei” (1911), „Magyarország arany-ezüst bányáinak geológiai viszonyai és érctelerei” (1911).

Meteorológiai író: *Berde Áron* (1819–1892) „Légtüneménytan”, „Két magyarhon éghajlatviszonyai és ezek befolyása a növényekre és az állatokra”.

Vegyészeti írók: *Berde Áron* (1819–1892) „Vegytan iskolája”. *Nyiredi Géza* (1861–1914) „A keményítők” (1892), „Gyógyszerisme” (1895).

Filozófiai író: *Gál Kelemen* (1869–1945) „Trendelenberg bölcséleti rendszere tekintettel Kantra” (1895), „Schiller kritikái és költészettani munkái”, „Brassai, mint filozófus” (1899).

Életrajzírók: *Kiss Ernő* (1868–1931) „Mikszáth Kálmán” (1910), „Dávid Ferenc” (1910), „Szemere Bertalan” (1912), „Bölöni Farkas Sándor”. *Várady Aurél* (1868–1931) „Árkosy Gyula” (1922), „Várfalvi Nagy János” (1927). *Gál Kelemen* (1869–1945) „Kilyéni Ferencz József unitárius püspök élete és kora” (1936), „Jakab Elek élet és jellemrajza” (1938). *Pálffy János* (1804–1857) „Magyarországi és erdélyi urak”, „Eszmetöredékek”, „Zsadányi család”, „Tihamér”, „Kendi Ferenc”. *Balázs Ferenc* (1901–1937) „Rög alatt” (1936).

Nyelvészet írók: *Gyergyai Ferenc* (1799–1874) „A magyar nyelv sajátosságai” (1856), „Magyarosan” (1870). *Bálint Gábor* (1844–1913) „Jelentések Oroszország és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól”, „Kazári tatár nyelvtanulmányok”, „Kabard nyelvszótár”, „Török nyelvtan.”

Útleírók: *Bölöni Farkas Sándor* (1795–1842) „Utazás Észak-Amerikában” (1834). *Balázs Ferenc* (1901–1937) „Bejárom a kerek világot” (1929). *Orbán Balázs* (1829–1890) „A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi és népesedési szempontból”, „Torda város és környéke” (1889), „Tövis és környéke”, „Kelet tündérvilága”. *Borbély György*

(1860–1930) „Kerékpáron Keletre” (1895). *Borbély Sándor* (1966–1932) „Úti karcolatok” (1905).

Közgazdasági író: *Kozma Ferenc* (1844–1920) „A Székelyföld közgazdasági és közművelődési állapota”.

Régiség író: *Borbély Samu* (1842–1915) „A felőri pénzleletek” (1882).

Regényírók: *Sebesi Samu* (1860–1930) „Fáklya gyúl az éjben”, „Rica” (1930). *Balázs Ferenc* (1901–1937) „Zöld árvíz” (1936). *Sánta Ferenc* (1927–2008) „Húsz óra” (1964).

Újságíró: *Musnai Ürmössy Lajos* (1851–1915) „Erdély irányadó lapja az 1830-as, 1840-es években”.

Színarabíró: *Sebesi Samu* (1860–1930) „Bűnhődés”, „Kocsmárosné lánya”, „Mákvirág”, „Beddi földje”.

Költők: *Tiboldi István* (1793–1880) „Bacchus utazása Szentgericén” (1841). *Aranyosrákosi Székely Sándor* (1797–1852) „Dierniasz” (1820), „Pán és a juhász” (1814), „A szerencse álhatatlansága” (1814), „Az ember” (1816), „Kenyérmezei harc” (1817), „Bálványozó szerelem” (1818), „Mezei csend” (1818), „Patak” (1818), „Székelyek Erdélyben” (1823). *Krizsa János* (1811–1875) „Vadrózsák” (1843). *Szentivány Mihály* (1813–1842) „Nyárad melléki”, „Bekecs alatt”, „Marosszéki piros paris”. *Rédiger Géza* (1845–1905) „Jóslat” (1975), „Költemények” (1875), „Kincses Jancsi és a juhászbojtár meséje” (1886), „Trombitás János szomorú históriája”. *Végh Mátyás* (1852–1900) „Jézus és a keresztcsőrű madár” (1888), „Krisztus és a galamb” (1889), „Péter Isten volta” (1889), „Krisztus és a felhő” (1894), „Krisztus és a kovácmester” (1894), „Krisztus és a fenőfa” (1895), „Krisztus és a sátán” (1902).

Novellaírók: *Szentivány Mihály* (1810–1842) „A rossz közérzet”, „Libafalvi iskolamester”, „Víg társak”, „Ételvivő leány”, „Megbüntetem az atyák vétkét”, „Mindenütt rossz, de legrosszabb otthon”. *Sebesi Samu* (1860–1930) „A toll” (1889), „Kocsmárosné lánya” (1892), „Asszonyok” (1893), „Vörös napernyő” (1927). *Sánta Ferenc* (1927–2008) „Farkasok a küszöbön” (1961), „Téli virágzás” (1956).

Zeneszerzők: *Bartók Béla* (1881–1945) „A Duna folyása”, „Fából faragott királyfi” (1917), „Kékszakállú herceg vára” (1917), „Csodálatos mandarin” (1919).

Művészettörténeti író: *Kelemen Lajos* (1877–1963) „Művelődéstörténeti tanulmányok” (2006).

Ennyit az unitárius irodalmárok XIX. század második felétől és a XX. század közepéig való jelenlétéről!

Kelemen Miklós

(Folytatása következik.)

Fiúleányság – a székely örökösödési törvény rovással

A székelység legrégebbi örökösödési törvénye található meg a Patakfalvi Sámuel által őrzött Bibliában. Két teljes oldalt rótt tele írója a fiúleányság intézményéről. Székely-magyar rovással papírra rótt jogi szöveg ez, amelyet „székelyföldi constitúció”-nak nevez rovojá.

Az Unitárius Élet-ben jelent meg híradás Patakfalvi Samu családi Bibliájáról, amelyben bemutatásra került két rovásos oldal is. Erre a kincsre ifj. Forrai Márton hívta fel a figyelmet, s több rováskutató együttműködésével hasonló olvasatra jutottunk. Ugyanis minél hosszabb egy szöveg, annál egyértelműbb a megfejtése is.

Az első átírási kísérletben hozzátettük a mai használatú központosítást is, ezzel jól érthető szöveg bukkant elő:

A székelyföldi jószág a constitúció szerint valameddig fíjok vagynak, leányt nem illet.

Ha egy embernek apja holta után két férfiú gyermeke marad s az ediknek tsak fíja, a másiknak tsak leánya lesz, a leány olyan örökös a maga apjaiban mint a fiú a maga apjában.

Ha pedig 2 leánya van, fíja nintsen, a két leány megosztja a jószágot. A kisebbik a lakóhelyben válszthat. Ha a nagyobbik hasonlót nem tudna, akkor a lakóhelyet kétfelé osztják.

Már ha ezen két leányok edgyiknek fia és leánya is lesz a fiú egyedül fogja jószágot bírni a leányt kiházásítván.

Dr. Pasztuha Tocsek Zénó szerint a szöveg a magyar nemességtől és jobbágyságtól eltérő székely öröklési jog rendelkezéseit tartalmazza, az 1555. április 24-én Marosvásárhelyt tartott székely nemzetgyűlésen kodifikált rendelkezések egyike.

Most lássuk, ez a lúdtollal rótt írás hogy szerepel a székely törvényekben:

„Az örökösödés úgy történt, hogy ha valakinek fia s leánya volt, a birtok a fiút illette, de a fiú a leányt tartozott »a maga székének törvénye szerint« kiházásítani. Ha a székelynek csak leánya maradt, birtokát ez örökölte s az illetet fiúleánynak nevezték. Ha két leánya maradt, egyaránt osztottak, ti. mind a kettő fiúleánynya lett. Magyarországon a fiörökös nélkül elhalt magyar nemes birtoka a koronát illette s csak a király tehetett örökössé a leány utódot: a Székelyföldön maga a székely jog tette örökössé a leányt. Ez volt a fiúleányság. Egyesenes örökös híján az oldalági rokonokra szállott a jószág.” (Forrás: A székelyek történelmi intézményeiről – Második közlemény). Kállay Ferenc: Az ős székely nemzet eredete c. munkájában írja: „Hunyadi János kormányzósága ma-

radandóbb emléket is hagyott maga után: a székely örökösödről szóló törvényes intézkedést, mely legrégebb írásban fennmaradt *constitutioja* a székelyeknek.”

A Patakfalvi Bibliában ez a legrégebb írásban fennmaradt törvény található meg, rovással. A rováslelék sok érdekességet tartalmaz.

A nyomtatott Biblia 1776-ban készült. A beírás tehát csak ezután történhetett. A Biblia hátulján lévő üres lapok a könyv védelmén kívül általában jegyzetelésre is szolgálnak, így volt ez a Patakfalvi család esetében is. Ezeket az üres lapokat először a rovásírásos szöveggel töltötték meg, ami sajnos nincs dátumozva, de a következő már latin betűs bejegyzés 1785. szeptember 7-ei. Ezért valószínűsíthető, hogy a rovott szöveg keletkezése 1776 és 1785 közé esik. Az írás iránya jobbról balra és alulról felfelé haladó, ami különösen érdekessé teszi.

A „CS” mindig TS-sel van írva az eredeti szövegben, ami a latin betűs hatást mutatja.

A 2-es szám rovás számjegyekkel van írva, ez az első emlék a székely rovásírás és a székely rovásszámok együttes alkalmazására. Természetesen azt sem lehet kizárni, hogy nem rovással, hanem római számmal van leírva. Az ü betű alakja újabb fordulatot jelent az ö-ü vitában, hiszen ez az emlék nem utólagos értelmezés alapján keletkezett és a szilvamag-alakú ü-t használja. Hasonlóan az ö betű pedig következetesen a „zollstok”-alakú ö betű.

Kosztá Péter megfogalmazásában az ’á’ a taaviíroo logikáját követi. (á=aa).

A szöveg tartalmát tekintve egy jogszabály leírása, így jogtörténeti érdekessége is van. A „constitúció” latin szó is rovással rótt, *Constitutio* latin szó jelentése Alkotmány (Pallas Nagylexikon). Székelyföld nevének leírása az első szó a szövegben.

A kézi mikroszkópos vizsgálat egyértelműen kimutatta, hogy a rovásírásos szöveg vagy egy erősen kopott, vagy nem túl finomra faragott lúdtollal íródott. A szöveg vonalvezetése és a betűk rajzolata arra utal, hogy a kézirat vagy nagyon idős megfáradt ember műve, vagy éppen ellenkezőleg, egy bizonytalan gyermeki kéz munkája. Véleményünk szerint a Patakfalvi család Bibliájának eredetiségéhez nem fér semmi kétség. Ezt a bejegyzések időrendjének megfelelő írásképi változások mutatják meg leginkább.

Felfedezők: énlakai Patakfalvi Sámuel, Albrecht Gyula, ifj. Forrai Márton. Megfejtők: Tisza András és Rumi Tamás. További független megfejtők: Solyom Ferenc, Koszta Péter. További közreműködők: Kormos Krisztián, Dr. Hosszú Gábor, Dr. Pasztuha Tocsek Zénó, Vér Sándor, Szakácsné Friedrich Klára.

Tisza András – Rumi Tamás

Dr. Kaplayné dr. Shey Ilona búcsúztatására

Drága Ili néni!

Sokféle gondolat fogalmazódott meg bennem, hogyan is búcsúzhatnék ezen a napon.

Átnéztem írásaidat, megemlékezéseidet: Te az Emberről mindig szubjektíve fogalmaztál.

Engedd meg, hogy ezt tegyem én is.

Csaknem húsz éve ismertelek meg az unitárius könyvtárban olvasóként, Te már a nyolcvanhat betöltötted, rendkívüli testi, szellemi frissességben.

Szerencsém volt, hogy sokat tudtál nekem mesélni. Meséltél magadról, emlékeidről. Az emlékmozzaikból kirajzolódott életutad, melyben megéltél nagyon nehéz és nagyon szép időszakokat, ezeket nem egymás után, hanem úgy, hogy a legrosszabb dologban is találtál valami szépet, derűset. Humorod és finom önjóniád átszötte világlátásodat, segített felülemelkedni a hétköznapokon.

Művészettörténész lettél, és évtizedeken át mégis könyvtárosként dolgoztál. Az ötvösművészet volt a kutatási területed, és sokat tettél az unitárius serlegek történetének megörökítéséért. A gótika volt kedvenc stílusod. Két különleges épületben tevékenykedtél: a Földtani Intézet szecessziós és az unitárius templom neogótikus falai között.

A Földtani Intézetben nagyon szerettek munkatársaid, ha valahol találkoztam velük, legendákat meséltek Rólad.

Fiatal korod óta aktív részt vállaltál a budapesti egyházközség életében, épületében.

A II. világháború alatt elveszett idilli otthonod és Te otthonot találtál magadnak, és otthonot, menedéket teremtettél a Koháry utcai épületben az akkori lelkészekkel: Szent-Iványi Sándorral, Kereki Gáborral.

Ferencz József püspöksége idején rendbetette a romos könyvtárat, megírtad a 100 éves épület történetét. A háború alatt megsemmisült templomablakokat pótlándó két szimbolikus ólomüvegablakot adományoztál a gyülekezetnek. Érdemeid felsorolása hosszú időt venne igénybe.

Utolsó, az Unitárius Életben megjelent írásodból idézek most, hogy mi búcsúzóként erőt meríthessünk, hogy harmonikus lényed emlékét vizsgálatul magunkkal vihessük:

„Azt kérdezed tőlem, hogy mi volt a legnagyobb boldogság életemben?”

Az első önkéntelen válaszom nyomban az volt, hogy a legboldogabb gyermekkoromban lehettem, amikor még nem is tudtam, hogy boldog vagyok. Csupán végtelen szeretetet éreztem magam körül...

Ifjúkorom óta, itt a Kárpát-medencében megtanultam az apró örömeket megbecsülni. Így hát nagyon sokszor éreztem életemben örömet. Persze úgy vélem, az öröm és boldogság: az kettő. A boldogság ugyanis egy magasabb rendű öröm, amolyan »égi« öröm.

Ilyen égi öröm lehet pl. egy anyának gyermekét világra hozni, vagy egy tudósnak, művészek újat teremteni. Egyszóval a »teremtésben« részt venni!

Hát bizony az elsőként említett teremtésben nem részesülhettem. Mégis úgy érzem, valamilyen más égi örömből nekem is jutott, ami önfeledten boldoggá tudott tenni.

A tapasztalatokban gazdag, úgynevezett öregkor idején, a mai napig is elkísér a szeretet megnyilvánulás minden szikrája, mely engem ért, és melyből magam is adhatok!”

Nyugodj békében, Ili néni!

Muszka Ibolya

EMLEKBESZÉD

„a művészettörténetbe oltott könyvtáros”

A Magyar Állami Földtani Intézet munkatársai, a Könyvtár dolgozói nevében búcsúzom Kaplayné dr. Schey Ilonától, aki megtisztelt bennünket azzal, hogy Ilikének szólíthattuk. Egy évszázadnyi élet, közel 50 év munkakapcsolat szeretett Könyvtárával, kollégák újabb és újabb nemzedékével. A munkatársak változtak, a Könyvtár maradt, gyarapodott, és máig magán viseli kezének nyomait. Néhány éve még, amikor egészsége megengedte, ellátogatott az Intézetbe, ahol egykori munkatársai és fiatal kollégái körében anekdotázva, emlékeket idézve köszöntöttük a hosszú intézeti pályafutás kezdetének évfordulóját.

Schey Ilona, Ilike, iskoláit Budapesten végezte, az első négy osztály után a Fehérvári úti állami polgári iskolába járt, utána a Veres Pálné állami leánygimnáziumban folytatta középiskolai tanulmányait. Az érettségi vizsga letétele után a budapesti egyetem bölcsész karára iratkozott be, ahol 1935-ben cum laude eredménnyel ledoktorált művészettörténet és archeológiából. Diákévei alatt sokat utazott külföldön, mint cserediák, ahol nyelveket, múzeumokat és könyvtárakat tanulmányozott. Járt Franciaországban, Németországban, Olaszországban, Ausztriában, Angliában. Mint meghívott diák professzorával és diáktársaival közös úton Svédországban, Görögországban. Anyanyelvén kívül németül, franciául és angolul beszélt. A diploma megszerzése után művészettörténeti tanulmányok írásával, tanítással, és diákok vizsgára való előkészítésével foglalkozott.

Közvetlenül a háború után, 1945-ben a Műszaki Egyetem Mechanikai Technológiai intézete alkalmazta őt műszaki könyvtárosnak. Az egyetemen a háború által feldúlt könyvtárat kellett rendeznie és újból felállítani. Itt dolgozott egészen 1949. február 15-ig, amikor „először lépte át az Intézet küszöbét”, mivel felvették könyvtárosnak a Földtani Intézet Könyvtárába. Az Intézetben eleinte ugyancsak a háborús állapot helyrehozása volt a feladat, később a Könyvtár fejlesztése, raktározási gondjainak megoldása, a zavartalan működés biztosítása. A munka mellett tudományos könyvtárosi, majd műszaki könyvtárosi képesítést szerzett. Korszerűsítette a Könyvtár katalógus rendszerét, bibliográfiai feldolgozásokat készített.

1965-ben, a Földtani Kutatás Kiváló Dolgozója kitüntetés elnyerésének indoklásában a könyvtári munka kiváló ismerőjeként minősítik, aki a Könyvtár egyre növekvő feladatait helyes szervezéssel, kellő szakmai tudással és korszerű módszerekkel irányítja és végzi.

Egy 1967-ben kelt, az Intézet vezetői által készített minősítés így jellemzi: „Bár a nyugdíjkorhatárt már 2 évvel túlhaladta, munkabírásában és munkatempójában semmi csökkenés nem tapasztalható (megjegyzendő, hogy akkoriban a nők számára 55 év volt a nyugdíjkorhatár). Tekintettel jó egészségére és munkakedvére, minimálisan az Intézet centenáriumaig elláthatja még a Könyvtár vezetését.”

Így is történt, aktív részese volt az Intézet 100 éves évfordulóját ünneplő rendezvényeknek 1969-ben, és ezt követően, évekkal később, 1974. december 31-én ment nyugdíjba.

Nem csak szakmai hozzáértése, munkaszerepete, szorgalma volt legendás, hanem az is, hogy lényét áthatotta az intellektuális humor, a

visszafogott, nem tolakodó, nem harsány humor, amely csipetnyi öniróniával párosulva mutatta az életről, a munkáról, a kollégákról és önmagáról formált véleményét. Ennek illusztrálására szeretném felolvasni önéletrajzi elemeket tartalmazó írását, melyet 90. évéhez közeledve, 1998. április 21-én jegyzett fel:

Ki bevallja, ki nem tudta, hogy mi az a paleontológia

A történethez hozzátartozik, hogy őszintén be kell valljam, hogy ma megszégyenültem, amikor a MÁFI folyosóján összetalálkoztam egy csapat apró gyerekekkel és vezetőikkel. Ezek az apróságok vajon mit keresnek a mi Geológiai Intézetünkben? Meg is kérdeztem az egyik felnőtt vezetőt.

– Hány évesek ezek a kicsik és miért jöttek el ebbe a tudományos intézetbe?

– Ezek 6 évesek és óvodások! – válaszolta. Ma van a Föld napja, ez vezette őket ide! Ők ugyanis már gyűjtik a „köveket”, és tudják, hogy sok millió éves állatok maradványai vannak itt kiállítva. Ezekkel ismerkednek.

Most következett be a szégyenérzésem!

Még a háború előtt elvégeztem az egyetemet és művészettörténész lettem. A fiatal ún. társaságom csupa művész és művészettörténészből állt akkoriban.

Egy alkalommal azonban két idegen vendég került a társaságba. Kérdeztük tőlük: – Maguk is művészek? – Nem, mi geológusok, azaz paleontológusok vagyunk.

Ámulva néztünk rájuk. Geológusok, azaz földtörténészek, de vajon mi a csuda az a paleontológia? Később megtudtuk, hogy az egyik Kretzoi Miklós a másik Szörényi Erzsébet volt, már akkor kiváló szakemberek a Földtani Intézetből.

Kretzoi elmagyarázta az őslénytan szakmai és gyakorlati jelentőségét. Látván érdeklődésünket felajánlotta, hogy elvezet bennünket a Nemzeti Múzeum Őslénytárába, így hát én is megismerkedtem ezzel a titokzatos és csodálatos tudományággal!

Néhány év múlva már a háború után az élet tarkasága révén bekerültem a MÁFI Könyvtárába, mint könyvtáros, ahol bizony már 49 éve működöm.

Így szégyenítettek meg tegnap a MÁFI folyosóján engem ezek az apró óvodások, akik bizony már tudják, hogy mi az a paleontológia...!!!

Kedves Ilike! Búcsúzunk tőled, egykori munkatársunktól, a „művészettörténetbe oltott könyvtáros”-tól, ahogy saját magadat nevezted, de ígérjük, hogy emlékedet megőrizzük! Isten veled! Nyugodjál békében!

Breznjányszky Károly

Egyházközségeink életéből

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Egyházközségünk élete az elmúlt időszakban is gazdag volt eseményekben és szertartásokban.

Február 17-én utolsó útjára kísértük és eltemettük *Radics Gyuláné* 94 évet élt testvérünket.

Március 6-án eltemettük *Sándor Gábor* 85 évet élt homoródalmási születésű testvérünket.

Március 29-én megemlékeztünk *Patakfalvi Sámuelné*, született Csiki Klára testvérünkről, aki 10 éve távozott az élők sorából. Édesapja *dr. Csiki Gábor* unitárius püspöki helynök volt, a Misszióház megalapítója. Egészen haláláig, 1965-ig volt e templom lelkésze. Lánya, Csiki Klára 1924-ben született Budapesten. Tanulmányait itt kezdte, majd Londonban folytatta és fejezte be angol-német tanári képesítést szerevezve. 1944-ben, Budapest ostroma után férjével Erdélybe költöztek. Negyven éven keresztül Marosvásárhelyen élt és tanított. Patakfalvy Sámuellel kötött házasságából két gyermekük született: Péter és Judit. Élete legboldogabb éveit „Útkereső szerelmes levelek” címen férjével írt könyvében örökítette meg. Csiki Klára boldog házasságának 55. évében, 1999 márciusában távozott e földi létből. Emlékét őrzi férje, *Patakfalvi Sámuel*. Emléke legyen áldott!

Április 4-én, szombaton 18 órától a Régi-zene Együttes Buxtehude műveket adott elő.

Április 5-én, virágvasárnapján ünnepi istentiszteletet tartottunk.

Április 7-én búcsúztunk az Óbudai temetőből *Herczeg Miklósnétól*, szül. Tóth Zsuzsannától, aki 88 évet élt, vadadi születésű volt.

A Nőszövetség tagjai, *Gergely Éva* vezetésével minden második héten kézimunkakört szer-

veztek, és húsvét előtti alkalommal ünnepi képeslapokat és díszeket készítettek eladásra.

Április 7-én, kedden 18 órától az „Énekeljük végig unitárius énekeinket és beszélgesünk unitárius nagyjainkról” sorozat keretében Gergely Felicián ismertette az eddig elhangzott unitárius lelkészeink húsvéti felfogását.

Április 10-én, nagypéntek alkalmával 18 órától istentiszteletet tartottunk a templomunkban.

Április 12–13-án, húsvét ünnepe alkalmából úrvacsorát osztottunk. Az úrvacsorai kenyeret és bort a Benczédi testvérek adományozták halottaik, szeretteik emlékére. Emlékeztek a 30 éve elhunyt *Benczédi Domokos* unitárius lelkészre és a fiatalon, 2009 januárjában, 31 éves korában elhunyt unokára, *Benczédi Sándorra*.

Gál Jenőné, férjére *Gál Jenő* unitárius lelkész-esperesre emlékezett, aki 11 évvel ezelőtt húsvét első napján 1 órakor távozott e földi létből.

Ünnep másodnapján *Horváth Balázs* 26 éves ifjút kereszteltük meg, aki tudatosan választotta hitünket, gyülekezetünket. Majd a Vox Insana kórus, húsvéti témájú kórusműveket adott elő.

Április 16-án, csütörtökön örök nyugalomra helyeztük az érdi temetőben *Szabó István* 34 évet élt sepsiszentgyörgyi születésű testvérünket.

Április 17-én, pénteken örök nyugalomra helyeztük a maglói temetőben *Wekerle József* 69 évet élt tordatúri születésű testvérünket.

Április 19-én, a vasárnapi istentiszteletet a Kossuth Rádió egyenes adásban közvetítette templomunkból. Istentisztelet után megkereszteltük *Bakonyi Gábor* és *Abrudbányai Tímea*, *Gábor Márton* nevű kisfiát és *Abrudbányai Örkény* és *Kovács Nóra*, *Örkény* nevű kisfiát.

Április 24-én, pénteken a Zeneakadémia III. évfolyamának hallgatói vizsgakoncertjüket tartották templomunkban.

Május 24-én az istentisztelet keretében három confirmáló növendék tesz vallást hitéről ünnepélyes keretek között.

Nagy szeretettel várjuk kedves híveinket és az érdeklődőket pünkösdi ünnepe alkalmából templomunkba.

Léta Sándor

Beregi jelen

A beregi unitárius szórvány tavaszi seregszemléjén a presbitérium meglelégedéssel nyugtázta, hogy megélelénkült a gyülekezeti élet.

Nagy felbuzdulással készülnek a III. beregi unitárius búcsúra, hisz most egy hozzájuk közelálló cigány forradalmárról emlékeznek meg, *Dandos Gyuláról*, aki torockói születésű unitárius cigány fiatal volt. Szavalatokkal, énekszámokkal és szeretetvendégséggel készülnek a pünkösdi ünnepre. Tartalmas műsornak ígérkezik: lesz helyi faragású emléktábla-avatás és kiállítás, sőt poszthumusz hadnaggyá avatják Dandos Gyulát az ünnepség keretében.

A húsvéti istentiszteleten a beregi hívek szép számmal jelentek meg. A fiatalok újjáalakították ifjúsági egyesületüket a REIUSZ-t.

Két új vezetőt választottak a szervezetük élére: *Lakatos Zsoltot* és *Baranyi Ivánt*.

A hitélet terén is pezsgés tapasztalható a beregi fiatalság körében. Tíz fiatal kíván konfirmációt tenni, ami nagy feladat elé állítja a szórványgyülekezetet.

A fiatalok felkészítésében *Nyitrai Levente* lelkész úr mellett segít a gyülekezetnek *Felhős Szabolcs* tb. beregi szórványgondnok és *Deák József* tiszteletbeli presbiter atyánkfia is.

Jóni Jenő gondnok úr segítségével megoldják a kiscsoportosok hitoktatását is, amire szintén nagy igény jelentkezik.

A városi szórványgyülekezet mellett a beregi szórvány költő csoportja is komolyan készül a III. beregi unitárius búcsúra.

Tragikus hirtelenséggel elhunyt a beregi unitárius szórvány egyik aktív tagja, *Magyarosi*

Árpád Fiúka, aki az unitárius búcsúban fontos szerepet töltött be: énekelt, gitározott, szavalt, tartotta a lelket az atyafiakban.

Április 19-én Kocsordon istentisztelet keretében emlékeztünk tragikus körülmények közt elhunyt testvérünkre. A beregi unitárius gyülekezeti teremben pedig gyertyát gyújtottunk emlékére, zsoltárokat énekeltünk és imádkoztunk. A beregi szórvány költő csoportja elhatározta, hogy emlék műsor keretében tisztelegnek elhunyt testvérük előtt.

Megújult a beregi unitárius szórvány kebelében tevékenykedő Balázs Ferenc Beregi Népfőiskola is. Európanyázat segítségével szeretnék rendbe tenni a gyülekezeti teremnek is helyt adó Eötvös-kúria külsejét, a parkot, szoboravatással és kiállítással egybekötve (az Eötvös-család itteni jeles képviselői mellett szobrot emelnének a népfőiskola névadójának és példaképének Balázs Ferencnek is).

beregi

Magyarosi Árpád Fiúka

HIMNUS CSEREPESKŐÉRT

*Halk dallam süvít el fülem mellett,
Állok egy kopár hegyen...
Most még csend lakozik mindenütt,
De majd jönni fog az idegen...
Jönni fog csörtetve, zakatolva,
S pogány módra meggyalázza
hegyem...
Az én hegyem, ... Érted?
Melyet Isten adott nekem!
Könny csordul ki rémült szememből
Térdem koppan a hegyen...*

*Mit tegyek? ... mitévő legyek?...
Hogy minden kavics itt maradjon
nekem?
Hangosabban süvít fülembe a dallam,
Porral s homokkal telik meg szemem,
Fél minden itt, s fáj már nekik is,
Ugyanúgy, mint nekem!
Hallom... egyre csak hallom,
Közeledik már az idegen...
Óh Istenem... ha el is jön a vég...
Nem hagyom, hogy bántsák a hegyem!*

Füzesgyarmat

és a Gyula és Környéke Szórványgyülekezet

A tavasz- és ünnepvárás is a lelkes és lelkiismeretes munka jellemezte gyülekezetünk életében. Nehezen jött a kikelet itt az Alföldön, de ez nem szegte senkinek kedvét, mert a tennivalókat el kellett végezni. Az előző híradásunk idején még nem tudtunk egyik-másik történésről, illetve csak jelezhattünk előre néhány tervezett eseményt.

Március 3-án az MTV a Püspöki Hivatalban felvette, majd mindkét csatornáján műsorára tűzte a Világvallások Egyeztető Fóruma tagegyházai öt képviselőjének beszélgetését. Egyházunk nevében engem szólaltattak meg a közös, éppen aktuális tennivalónk tárgyában, a kisegyházak állami támogatásáról. Egyébként a fórum állandó lelkes képviselője és kapcsolattartója *Léta Sándor* lelkész társunk.

Március 4-én a Petőfi Irodalmi Múzeum Lotz termében a PEN Club meghívására az Unitárius Alkotók Társasága szerepelt műsorával. A műsorban feleségemmel előadtuk Wass Albert „Dalol a honvagy” és Juhász Gyula „Testamentom” című versét zenés változatban. Az egész est az UART újabb sikere volt. A *Bencze Márton* vezette unitárius vallásos szerkesztőség felvette a műsort, amiből április 26-án az Unitárius Magazin délelőtti (MTV1) és délutáni (MTV2) adásában láthattunk részletet.

Március hónapban levelezést folytattunk *Lezsák Sándorral*, a Parlament alelnökével egy, a székely unitárius vértanú, Moyses Márton emlékére készített márványtábla felavatásáról. Az unitáriusok nagy barátja minden segítséget felajánlott, hogy ezt a tervünket kivitelezhesük. Március végén *Gergely Feliciánnal*, a Bartók Béla Egyházközség gondnokával megkerestük a Nemzeti Múzeumnál Bauer Sándor, egy másik vértanúnk emléktábláját, és kinéztük a helyet, ahol majd felavathatjuk a Moyses Mártonét, hiszen mindketten a kommunista diktatúra elleni tiltakozásul gyűjtötták fel magukat a cseh Jan Palach-hoz hasonlóan. A Lezsák Sándorral való tárgyalás után elküldtük a leendő támogatókhoz levelünket, akiket megnevezett a VII. kerület vezetőségéből. (Az egyik alpolgármester és baráti köre segít majd az engedélyeket beszerezni, és, ha nem megy, akkor Lezsák Sándor is besegít majd.)

Március 12-én klubunk dalárdájával Gyomaendrődön szerepeltünk az eltelt nőnap és a közelgő nemzeti ünnep alkalmára tartott rendezvényen. A műsorunk nagy tetszést aratott a hallgatóság körében.

Március 13-án volt a bejelentett MTV felvétellel, amikor nyolc hittanosunkkal „színre vittük” a Tékozló leány példázatát. Március 29-én sugározta a Tv. Nagyon sok elismerő visszajelzést kapott az adás.

Március 15-én a központi ünnepség után (ahol az egyházközség gondnokával koszorúztunk) a templomunkban istentiszteletet tartottunk, és a szoborparkunkban az aradi 13 emlékművénél virágoztunk.

Március 18-án az Elnökség ülést tartott, amelyen kitűztük az Egyházi Képviselő Tanács ülését április 4-re és elhatároztuk a második lelkes értekezlet összehívását az azt megelőző napra.

Március közepe táján megkezdtük a Passió-próbákat, a Hagyományörző Népdalkörrel minden szerdán este, a klub dalárdájával minden csütörtök este gyűltünk össze a Művelődési Házban.

Március 27-én a Hegyesi János Városi Könyvtárban sikeres irodalmi estet tartottunk „Húsvét a magyar költészetben” címmel, amit a helyi és a Körösladányi Tv nagyhéten és az ünnepen mutatott be. A verseket presbitereink, hittanosaink, két képviselő és két, a verseket kedvelő testvérünk olvasta fel.

Március 28-án, szombaton *Domokos László* megyei elnök összehívta Békéscsabára az egyházak legmagasabb beosztású képviselőit megtárgyalni a válsághelyzettel kapcsolatos egyházi ügyeket.

Március 29-én ünnepre előkészítő istentiszteletet tartottunk a Hajnal István Idősek Otthonában.

Április 5-én, virágvasárnap délután fogadtuk a Békéscsabai Városvédő Egylet 60 tagú küldöttségét, akik a megyei értékek felkutatását és felkeresését, meglátogatását tűzték ki célul. Így szerezték tudomást az újságokból, a Tv és rádió adásaiból arról, hogy egy unitárius egyházközség is működik erős gyulai szórvánnyal a megyében. Bemutattuk templomunkat és környékét, ismertettük nem csak a gyülekezet, hanem az egyházunk, vallásunk történetét is. Rengeteg sok kérdést kellett megválaszolni.

Április 6-án a Hegyesi János Városi Könyvtárban, a Költészet Napja (április 11-e húsvét másodnapja!) alkalmára rendezett irodalmi esten vettünk részt egy újságíró-költő és egy gitáros társaságában.

Április 9-én utolsó útjára kísértük és eltemettük Darvason *Szabó Dánielné Sáfian Juli-*

anna 82 évet élt testvérünket. Az egykori, általunk vezetett dalárda hűséges énekesé és citerása volt. Templomi műsorainkon és rendezvényeinken is részt vett. Egy erdélyi kirándulásra is eljött a testvéregyházközségünkbe.

Április 10-én szép számú érdeklődő előtt énekeltük el a Péterffy Gyula-féle unitárius Passiót. Utána a hívek adományából szeretetvendégséget tartottunk, ünnepet köszöntve egymásnak.

Április 12-én a három helyen (itthon, a Hajnal István Idősek Otthonában és gyulai szórványunkban) 72 testvérünknek adtuk úrvacsorát. Ez a gyülekezetünk összlétszámának felét teszi ki. Igaz, hogy voltak új érdeklődők, elkísérő rokonok, vendégek is, akik még nem tagjaink, csak szimpatizánsok.

Április 13-án húsvét másodnapján is tartottunk itthon ünnepzáró istentiszteletet.

Április 23-án Békéscsabán, a megyei elnök meghívására részt vettem az Idősügyi Tanács soros ülésén.

Április 24-én Benedek Elek születésének 150. és halálának 80. évfordulója alkalmából a Hegyesi János Városi Könyvtárban irodalmi estet tartottunk, amit a Városi Tv felvett, és a két városban bemutatott. Egy következő lapszámunkban a nagy mesemondó életéről és munkásságáról szóló írást közlünk.

Április 26-án Máriapócson prédikáltam egyedüli lelkészként és megáldottam a Nemzetközi Szent György Vitézei Lovag-rend újonnan felavatott apródjait, apródkisasszonyait, valamint dámáit és lovagjait. Ezen a bensőséges ünnepen *Balácsi Alpár Lehel* és *Balácsi Mária* is a Lovagrend tagjai lettek.

Május 3-án a gyermekek, felnőttek és dalárdisták szebbnél szebb verseivel, énekeivel köszöntöttük az édesanyákat, és emlékeztünk az örökkévalóságba költözöttekre. Mintegy három tucat vers és ének hangzott el. A lelkész egy-egy szál kálával ajándékozott meg közel negyven jelenlévő édesanyát, nagymamát és

dédimamát, valamint leendő édesanyát. Megható ünnepe volt ez gyülekezetünknek, sok résztvevővel.

A tavasz vége és a nyár eleje sok tennivalót ígér. Még lesz néhány anyák napi ünnepség, majd jön a pünkösd ünnepe, annak szombatján a vásárosnaményi búcsú, ahova prédikálni hívtak.

Megkaptuk már a meghívót a zebegényi nemzeti zarándoklatra, ahol *Rázmány Csaba* püspök mellett engem is feleségemmel együtt felkérték közreműködni.

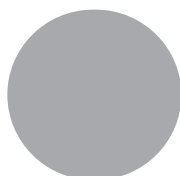
Az itthoni trianoni megemlékezés (június 4.) és hit-tanos évzáró (június 15.)

után készülődünk a Verőcei Erdélyi Találkozóra, ami július első hétvégéjén, pénteken, szombaton és vasárnap lesz. Mindhárom nap szolgálatunk, előadásunk, műsorunk lesz feleségemmel.

Július második vasárnapján pedig az Alföldi Búcsú keretében (báró Orbán Balázsra emlékeztünk) konfirmálás is lesz, valamint megemlékeztünk arról, hogy 20 éve vándoroltunk ki és szolgálunk a füzesgyarmati gyülekezetben. Majd pedig készülünk az erdélyi kirándulásra, a szejkei találkozóra.

Hisszük, hogy fáradozásunkat megáldja az Isten, és a hűséges, lelkiismeretes híveink is segítenek.

b.l.

A kocsordi gyülekezet életéből

Minden hónap második vasárnapján Vásárosnaményban, a harmadikon Nyíregyházán is tartunk istentiszteletet. Egyiket általában du. 3, másikat du. 5 órai kezdettel a de. 11 órai kocsordi istentisztelet után. Ez márciusban is így volt. Nyolcadikán köszöntöttem a nőket, akik a templomi gyülekezet többségét alkotják. Tizenötödikén megemlékeztem nemzeti ünnepünkről, melyet elérdektelenedő világunkban különösen fontos megünnepelnünk.

Március 23-án, hétfőn gyászszertartást végeztem Nyíregyházán *Széplaki Jánosné* marosvásárhelyi születésű atyánkfia fölött, akinek 92 életévet ajándékozott a teremtő. Isten adjon fáradt testének nyugodalmat, lelkének üdvösséget az örökéletben, hátra maradottainak vigasztalást.

Március 29-én lélekemelő ünnepségen vettem részt a nyikómenti Kobátfalván. Testvérem, *Nyitrai Németh Csongor* lelkész nyugalomba vonulása volt az ünnepség tárgya. A templom tele volt közönséggel és lelkészekkel. Jelen volt *Bálint Benczédi Ferenc* újonnan választott erdélyi püspök is. A kibúcsúzó beszédet búcsúztató beszédek és műsorszámok követték. Szavalelet adott elő a tiszteletes úr néhány régi tanítványa, kórusszámokkal szerepelt a helybéli énekkar, melyet a tiszteletes úr létesített. A gyülekezet a Viharvert székely fenyőről készült festményt ajándékozott a lelkészi párnak szolgálatuk emlékére. Vilma tiszteletes asszony sok érdemet szerzett a tiszteletes úr jobb kezeként és a gyülekezet élő szíveként. Az ünnepség és a közebéd szervezésében, a vendégek fogadásában oroszlánrésze volt.

A kibúcsúzó beszéd a Jó Pásztor követéséről szólt és a kibúcsúzó életútját foglalta össze. A búcsúztató beszédek a tiszteletes úr egyházépítő pályafutását méltatták, melynek rendjén Csokfalván torony- és papilak-felújítást végzett, két szórvány gyülekezetet leány egyházközséggé szervezett, Ádámoson templomot orgonát és papi lakot javított, Kobátfalván új tornyot épített, két új harangot öntetett, felújíttatta a templomot, melynek rendjén álomszép székely virágmintákkal festette ki a mennyezetet és a bútorzatot, a papi lak átalakítását pedig kevéssel a befejezés előtt adja át.

A lelkészi pár nem költözött messze, utódjaik rendelkezésére állnak helyettesítő szolgálatokkal. Ezt maga a gyülekezet és a lelkész kollegák is kérték. A rövid kiáltásnyira levő Nagykadácsban vásároltak faragott tornácós házat, amit felújítottak és hozzáépítettek saját erőből. Itt gondozzák a tiszteletes asszony elaggott édesanyját, ápolják nemes hagyományait és emlékeiket.

Április 10-én, nagypénteken a szokottnál nagyobb közönség előtt elénekelttem az unitárius passiót. Harmad- és negyednapon megünnepeltük mindhárom gyülekezetünkben a húsvétot, és kiosztottam az úrvacsorát. Kocsordon és Vásárosnaményban keresztelést is végeztem. Az úrvacsorai jegyek adományozói *Kiss István* és családja, akiknek adjon Isten vigasztalást, halottjuknak nyugodalmat és üdvösséget.

A húsvétot követő vasárnap a negyedévi presbiteri gyűlés napja. A határozatképesség már évek óta csak úgy valósul meg, ha egy órával későbbi időpontra újabb gyűlést hívunk, ami a jelenlevők számával határozatképes a törvény szerint. *Jakab Ferenc* gondnok elnök úr véleménye szerint viszont a méltányosság azt is megkívánja, hogy a hozott határozatokról írásban tájékoztassuk a hiányzókat.

Határozataink a támogatások megszerzéséről és felhasználásáról, a saját bevételek sorsáról, meg a gyülekezeti élet alakulásáról, eseményeiről szólnak. Köszönettel tartozunk a kanadai testvérgyülekezetnek, melyben *Camille van Daele* hittestvérünk és kedves felesége, Claire asszony fáradozott, hogy karácsonyra 200 000 Ft-nak megfelelő összeget ajándékozzanak. Köszönettel tartozunk az Unitárius Alapítványnak, melytől tavaly két ízben is nyertünk pályázati támogatást. Köszönettel tartozunk a Heltai Gáspár Unitárius Kivitelező Kft-nek, személy szerint *Kelemen Attila* igazgató úrnak, aki személyesen fáradozik toronysisakunk és harangbakunk felújításáért. Végül, de nem utolsó sorban köszönettel tartozunk híveinknek, akik adományaiból és hozzájárulásaiból nemcsak működésre telik, hanem karbantartásra, sőt nagyobb dologi kiadásokra is.

Nekem eszembe jutott a gyűlésen megemlíteni, hogy fizetésemet a központi költségvetésből kapom minden más juttatással együtt. Ehhez kiegészítést is kapok a gyülekezettől. *Jakab Ferenc* gondnok úr vállalta magára, hogy a gyülekezetnek elmondja köszönetünket, valamint felkérje a hátrálékosokat, hogy befizetésükkel vegyék ki részüket a teherviselésből.

Utolsónak hagyom a Zoltán Csaba féle egyházközség felajánlásának elfogadását, amelyre a gyűlés felhatalmazott a többi unitárius gyülekezet példájára. Erről az a véleményünk, hogy a kiegészítő állami támogatás felhasználásáról is elszámolást várunk, mert hiszen azt is a mi költségvetésünktől vonta el.

Isten adja áldását *Dávid Ferenc* minden követőjére, aki Déva várából zarándokol a Golgotához és a Jézus Evangéliumából sarjadó unitárius hitvallást tartja sajátjának!

Nyitrai Levente

UART-hírek

Megalakult az UART beregi csoportjának beregszászi tagozata április 8-án a beregszászi Magyar Házban jelenleg 6 fő részvételével. A csoport célja a kárpátaljai magyar kultúra szabadgondolkodású alkotóinak összefogása. Vezetőjévé *Lőrincz P. Gabriella* beregszászi költőt választották. A budapesti összekötő *Lengyel János* újságíró, a Partium folyóirat állandó munkatársa lett. Az alakuló ülésen az UART részéről *Felhős Szabolcs* alelnök és *Bakos Kiss Károly* beregszászi költő vettek részt.

A nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár kamaratermében az UART pécsi csoportjának tagjai szerepeltek március 24-április 04. *Vernes Valéria* „Kötődéseim” című képzőművészeti kiállítását *dr. Sikó Agnes* a pécsi csoport vezetője nyitotta meg.

A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár kamaratermében február 3-án *Budaházi István* nyíregyházi költő „Járok a tájon” című verseskötetét mutatta be *dr. Karádi Zsolt* irodalomtörténész. A bemutatón közreműködtek: *Illyés Péter* előadóművész, *Pregitzer Fruzsina* színművésznő és *Vannai László* énekmondó, akik a költő atyánkfia verseit adták elő.

Az UART az április havi vezetőségi ülését 24-én tartotta a Bartók Béla Unitárius Egyházközség lelkészi irodájában Budapesten. Az ülés nyitányaként *Gergely Felicián* megemlékezett *Magyarosi Árpád Fiúka* tagtársunk tragikus

haláláról és felolvasott a Partium folyóiratban megjelent verseiből, majd idézett legutolsó írásából a hátrahagyott naplójegyzetéből. A megemlékezést a Hozzád megyek Uram... kezdetű ének közös eléneklésével fejezték be.

Ezt követően *dr. Karner Ottó* elnök úr megtartotta pénzügyi és könyvelési beszámolóját. A vezetőség tagjai megvitatták a pénzügyi helyzetet és elfogadták az előterjesztést. *Mátyus Attila* titkár úr a tagdíjak ügyében szólalt fel. Szükségesnek tartja a tapintatos megszólító levelek kiküldését, de szükségesnek tartja a befizetési csekkek csatolását is a felszólító levelekhez. Megállapodtak a vezetők abban is, hogy az UART 2009-es évi programját közzéteszik az Unitárius Életben. *Felhős Szabolcs* alelnök úr javaslatot tett az unitárius emlékhelyek kiépítésére. A debreceni és nagyváradai disputa emlékére állított emléktáblák hagyományát folytatva fontosnak tartja, hogy Szegeden *Basilius Istvánnak*, Temesvárott *Karádi Pál* alföldi unitárius püspöknek, a Dunakanyarban *Trombitás Jánosnak* és *Egri Lukácsnak* Kassán, vagy Ungváron tervezhetnénk az elkövetkezendő években emléktáblát, vagy domborművet. Beregben a Balázs Ferenc Beregi Népfőiskola az UART segítségével névadójának szeretne egy mellszobrot állítani. Erre már pályázatot is adtak be.

Felhős Szabolcs

Szívemben a Hazám

Avagy elmélkedés a szülőföldről, hazaszeretetről egy erdélyi kirándulás ürügyén

Nyár derekén egy pályázati felhívást olvastam. Arra buzdított, írjunk dolgozatot „Haza ott, ahol a szív lakik” jeligré, szülőföldünkről, egy itthoni kirándulásról, vagy arról, miért maradtunk idehaza. Témám közel állt, a felhívásban írtakhoz, annak tartalmi megkötéséhez mégsem illeszkedett eléggé. Latolgattam, mit is jelent a megadott jelige. Így jutottam saját változatomhoz: Szívemben a Hazám. Így már belefér az én mondanivalóm is.

Idén megint átmentem a „szomszédba” – így utólag látom – táplálni a magyarságomat. Júliusban jártam Hargita megyében, de szívem még tele van az ottani élményekkel. Hazaérkezésem után napokig minden gondolatom az ott töltött napok eseménye körül forgott. Itthon sem tettem mást, mint újra és újra átéltem élményeim, olvastam a hazahozott folyóiratokat, tanulmányoztam Erdély térképét, ver-

sesköteteket ütöttem fel. Kétség nem fér hozzá, szívembe zártam a csíki székeleyeket. Persze ez így túl tág, s ennél fogva, talán semmitmondó megfogalmazás, így pontosítanom kell. Szívembe zártam csíki székelő barátaimat, s ennél fogva otthon éreztem magamat a Hargita vidékén.

Otthon, otthon, mi az manapság? Mi az itt a Kárpát medencében, Európában? „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” – idézgetjük manapság mind gyakrabban Tamási Áron gyönyörű mondatát. Elgondolodtat azonban, hogy Ábelnek, aki akkor éppen Amerikában kutatta élete értelmét, egy néger fiú mondta e bölcsességet. Ki tudja, hol hagyta ez a fiú a gyökereit? Megtalálta-e otthonát Amerikában, vagy az igazi otthon utáni vágyakozását fogalmazta meg?

Otthon az, ahol a helyemet megtaláltam. Ez Tamási Áron igaz, örök érvényű mondanivaló-

ja. Manapság milyen sokan keressük helyünket a világban! Szerencsés az, aki élete értelmét, boldogulását szülőföldjén lelta meg. Századvégi népvándorlásunk közepette azonban sok ember hagyta el kényszerűségből vagy önként szűkebb hazáját. Elhagytuk a szülőfalut, ahova ipari szakmát kitanulva vagy értelmiségiként már csak látogatóba térünk haza. Mások elhagyták az országot, ahol a megélhetést családjuk számára nem tudják biztosítani, vagy kisebbségi nemzethez tartozóként nem lelik helyüket.

Hazánkban, mai magyarok nemzeti hovatartozásunkkal nem sokat foglalkozunk. Az ember, ami magától értetődő és természetesen adott, azt nem értékeli, nem latolgatja, mit is jelent számára. Nagyon ritkán jut eszünkbe elgondolkodni azon, hogy e kicsiny nép hogyan maradhatott fenn s őrizhette meg önmagát. Belegondolva látom, érzem és tudom, a magyarság önbecsülése, a hovatarozás büszke öntudatossága, a történelmi vészhelyzetekben felerősödött összetartozás tarthatta meg nemzetünket. Szemezgetek Petőfi gyönyörű verséből:

*„Ez a nemzet mégis árva,
Mégis rongyos, mégis éhes,
Közel áll az elveszéshez*

...

*Csak a magyar büszkeséget,
Csak azt ne emlegessétek
Ezer éve, hogy e nemzet
Itt magának hazát szerzett
És ha jőne most halála,
A jövődőt mit találna?*

...

*S a világtörténet könyve
Ott sem lennének följegyezve..”*

Kellett ez az aggodás, s kellett Ady ostromzó szavai is: „Ha van Isten, ne könyörüljön rajta, veréshez szokott fajta..” És kellett a megbocsátó szeretet József Attilától: „Mégis magyaroknak számkivetve, lelkem sikoltva megriad. Édes Hazám! Fogadj szívedbe, hadd legyen hűséges fiad!”

Hazánkban ritkán jut eszünkbe elgondolkodni azon, mit jelent egy másik országban magyarnak lenni. Hogyan lehet a magyarságát megőrizni kisebbségi nemzethez tartozóként? Átérezni nem tudom, hiszen nem éltem át, nem próbáltam meg. Csak sejtem, hogy valami különös kettősség lehet ez, melyet a szülőföld szeretete és a nemzeti tudatból fakadó vágyódás jellemez. Vágyódás oda, ahol nemzetem többsége él és kötődés a szülőföldhöz.

Én azt hiszem, ez a két ellenható érzés egymást erősíti. Talán ettől lesznek magyarabbak a külhoni magyarok tőlünk, itthoniaktól. Legálábbis Székelyföldön én így láttam.

Kik azok a székelyek? A bátyám Tamási Áront idézve így szólt: „a székely olyan, mint a magyar, csak egy kicsit jobb.” Ezen jóízűt ne-

vettünk, s idéztük Petőfit is: „Csak nem fajult el még a székely vér, minden kis cseppje drágagyöngyöt ér” Mert meleg szeretettel érzékeljük, a székelyek büszkék magyarságukra de még büszkébbek székelységükre. Belátom, van is mire. Hagyományápolásuk, szorgalmuk, kitartásuk, természetszeretetük példamutató, tehetségük művészi hajlamuk irigylésre méltó.

Mint már mondtam, otthon éreztem magam Csíkszeredában, mert élveztem barátaink, jó ismerőseink vendégszeretetét. Mikor pár éve először jártunk Erdélyben, meglepett, hogy pár száz kilométer után, kis Magyarországra léptünk be ismét. Most, utunk céljához közeledve mindinkább az otthon melegének érzése hatott át. Barátaink vendéglátása afféle viszonzás volt cserébe azért, amit idelátogatásukkor nyújtani tudtunk. Csekélyke szívességeinket halmozotlan, egymást is túlszárnyalva viszonozták.

Öt nap, öt csodálatos kirándulás! Csíksomlyó, Hargita fürdő és a csíkszentimrei Büdös fürdő, Gyilkos tó, Békás szoros, a gyimesi táj és az „Ezer éves határ”, Korond, Parajd, Farkaslaka, Máréfalva csodás székely kapui, a szárhegyi Lázár kastély, de nem lehet minden látványosságot leltárszerűen felsorolni. A titokzatos mofeták kipróbálása, a vasas, kénes, sós borvizek kóstogatása, a tisztáson vályúba csobogó forrásvíz számunkra mind különös élmény. Flekkenezések a csobogó pataktól néhány méterre, a fenyvesekkel ölelt kis hétvégi faházakban, amik a székely ember, a született fafaragó művészek keze nyomát dicsérik. A puliszka, pityóka, töltött káposzta, töltött bárány és rántott „növendék” sajátos, erdélyi ízei, „kintről” hozott fűszerkeverékekkel és saját gyűjtésű zöldfűszerekkel. Bíró néni csodálatos szóttesei. Az esti énekelgetések, Irma néni ismeretlen háborús nótája, s a Székely Himnusz és a székely nép szomorú sorsát sirató újkori kesergők. Aztán a székely viccek tömkelege. Bizakodás és csüggedés, a jövő kilátásainak latolgatása. Merre megy Románia, mi lesz Erdély sorsa? Jönnek-e a nyugati befektetők? Fejlett Európa, vagy elmaradott Balkán? Vár-e rájuk is haladás? S a gyerekek? Ha Magyarországra jön felsőbb iskolába, vajon visszatér-e szülőföldjére?

Hétköznapi és sorskérdések, mind fontos megbeszélni való. Csak abba lehet hagyni, hogy legközelebb folytathassuk. Ott, vagy itt. Gyűjteni a tapasztalatot, ellesni egymás szokásait, tanulni egymástól. Telefon, számítógép, internet itt is, ott is adott, segít a kapcsolat ápolásában. Tapasztaltuk, az utakat is építik, javítják.

Én már tanultam. Hazaszeretetemet újrafo-galmaztam. Haza, ahol a szív lakik, vagy szívemben a Hazám. Hogy is van ez? Én ez utóbbit érzem, de ezt is halkan rándom, nehogy elkop-tassam a szót. Vigyázok rá, mint ahogy vigyáz az ember ünneplő ruhájára.

Dr. Oszkó Anikó

Gyerekeknek

Ottó bácsi meséi: *Panelházi Panelka*

Noémi és Zsófi egy házban laktak, de nem egy osztályba jártak. Reggel az iskola kapujában Zsófi így köszöntötte Noémit:

– Szia, Noémi! Te, képzeld... – azzal megfogta barátjának kezét. – Majd mondok valamit a második szünetben, a rajzteremnél. Irtó izgi.

Noémi alig várta a második szünetet.

– Tudsz titkot tartani? – kezdte Zsófi.

– Igen – mondta gyorsan Noémi.

– Ha hiszed, ha nem, tegnap találkoztam egy... de komolyan nem mondod el senkinek?

– Ígérem, becsszó.

– Szóval találkoztam Panelka tündérrel. – Noéminak felragyogott a szeme.

– Juj de jó! Hívd fel gyorsan, én is ismerem.

– De nem tudom felhívni, mert nincs meg a száma.

– Várj! – mondta Zsófi, azzal előkapta mobilját, és pötyögtette a gombokat.

Ám ekkor kérdőre vonta őket a portás néni férje, gondnok Laci bácsi.

– Hát ti mit kerestek itt, adta teremtette?! Már becsöngettek, ti meg itt?!

– Tessék békén hagyni őket, velem akarnak beszélni, kibírja az iskola azt a pár percet! – szólt közbe egy vékony hang.

– Panelka! – ájuldozott a két lány.

– Velem ne vicceljtek, hé! Ki szólt, te voltál? – nézett gondnok Laci bácsi villámló szemekkel Zsófi felé.

– Nem kell kiabálni, öreg krampusz! Szépen menjen a kuckójába, és őrizze a kaput! – mondta megint a vékony hang.

– Micsoda?! Hívom az igazgatót, ezt a szemtelenséget? – azzal gondnok Laci bácsi eltrapolt az igazgatói iroda irányába.

– Hahaha! – nevetett a vékony hang, vagyis Panelka. Egy villanás, egy csillanás, és ott állt előttük Panelka. – Csak nem fekete pontot kaptatok? – nézett a megszeppent kislányokra.

– Most mi lesz? – vacogott Noémi – Jön az igazgató néni, és behívja a mamukámat! – törött el a mécsese, utána meg a Zsófié. Pityeregtek mindketten.

– A csudába, még mit nem! Iszkiri vissza az osztályba, a többi bízatom rám! De megjegyezni, prücsköl, engem csak fontos ügyben hívjatok! Kapaszkodjatok, szemeket becsukni!

A két kislányt felkapta egy szellő, és mire kinyitották a szemüket, bent ültek az osztályban, ahol nem vett észre senki semmit. Se a tanító néni, sem a padeszomszéd, se az osztály. Kint a folyosón azonban még történt egy és más.

Gondnok Laci bácsi és Zsuzsa néni, az igazgató a rajzteremhez értek. Zsuzsa néni kérdően nézett

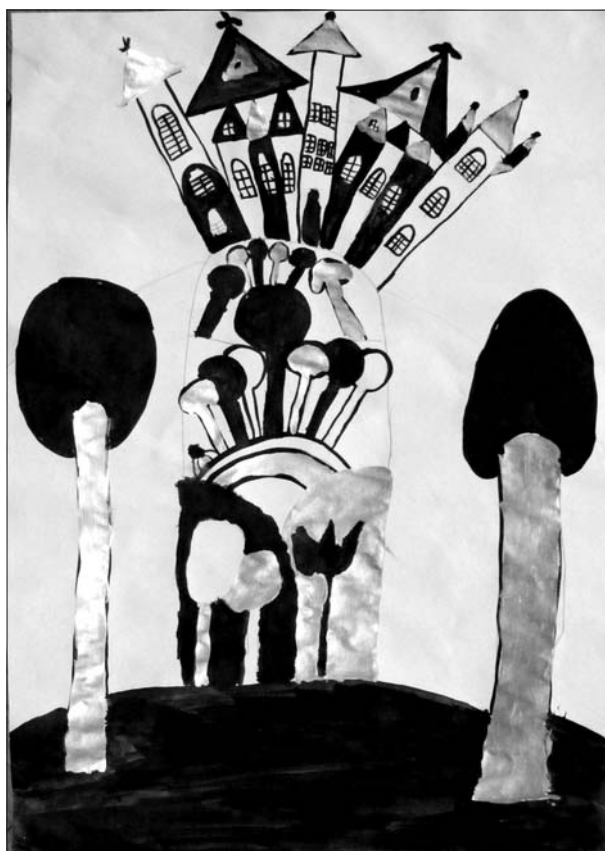
– Ebugatta, krétaleves – dűnyögött Laci bácsi –, elszálltak a madárkák. Nem is tudom, két fiú vagy kislány volt?

– Leesett a vérnyomása Laci bácsinak. Máskor jobban figyeljen! – ingatta a fejét rosszállóan Zsuzsa néni, és visszament az irodába.

– Hihhihi – hallatszott valahonnan.

Gondnok Laci bácsi búsan elment kávé főzni, egyébként mindenki vidám volt, különösen a két csintalan kislány.

(A következő számban folytatjuk.)

Léta Noémi (10 éves) képe

Bajor János emlékünnepe

Tisztelettel és szeretettel felhívjuk
minden érdeklődő Testvérünk figyelmét,
hogy Isten segítségével, valamint az emberek jóindulatából
emlékünnepe

néhai **BAJOR JÁNOS** unitárius lelkész emlékére.

Időpont:

2009. május 31., vasárnap de. 11 óra.

Helyszín: Debrecen, Hatvan u. 24.

Előadók:

Dr. Kozák Miklós, Spaller Andrásné és Pap Gy. László

Az ünnepély szeretetvendégséggel zárul.

MEGHÍVÓ

Tisztelettel és szeretettel meghívok minden érdeklődőt
2009. május 31-én, vasárnap de. 11 órakor,
a **BAJOR JÁNOS** lelkészről történő megemlékezéssel
egy időben sorra kerülő kiállításomra.

Helyszín:

DEBRECENI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG
4025 Debrecen, Hatvan u. 24.

Atyafiságos tisztelettel és szeretettel: **Kuti Zoltán**

MEGJELENT

AZ OSZTOVÁTA EGYÜTTES HANGLEMEZE

Juhász Gyula megzenésített versei címmel!

Zoltáni Zsolt: ének-gitár

Busi Kata: furulya-trombita-oboa

Kálmán Margó: ének-vokál

Miklós Gabriella: cselló

Vincze Mihály: cselló-basszusgitár

*Kapható
a Heltai Gáspár Unitárius
könyvesboltban.*

Cím: 1054 Bp., Alkotmány u. 12. • Nyitva tartás: H-P 10-18

Testamentom

Szeretnék néha visszajönni még,
Ha innen majd a föld alá megyek,
Feledni nem könnyű a föld izét,
A csillagot fönn és a felleget.

Feledni oly nehéz, hogy volt hazánk,
Könnök vizét és a Tisza vizét,
Költők dalát és esték bánatát:
Szeretnék néha visszajönni még.

Ó, én senkit se háborítanék,
Szélid kísértet volnék én nagyon,
Csak megnézném, hogy kék-e még az ég
És van-e még magyar dal Váradon?

Csak meghallgatnám, sír-e a szegény,
Világ árváját sorsa veri még?
Van-e még könnyű a nefelejcs szemén?
Szeretnék néha visszajönni még!

És nézni fájón, Léván, Szigeten,
Szakalcán és Makón a hold alatt,
Vén hárs alatt az ifjú szerelem
Még mindig boldog-e és balgatag?

És nézni: édesanya alszik e
S álmában megcsókolni a szívet
S érezni, most is rám gondol szíve:
Szeretnék néha visszajönni még!

Juhász Gyula 1923

Szerelem?

Én nem tudom, mi ez, de jó nagyon,
Elrévedezni némely szavadon,
Mint alkonyég felhőjén, mely ragyog
És rajta túl derengő csillagok.

Én nem tudom, mi ez, de édes ez,
Egy pillantásod hogyha megkeres,
Mint napsugár ha villan a tetőn,
Holott borongón már az este jön.

Én nem tudom, mi ez, de érzem,
Hogy megszépült megint az életem,
Szavaid selyme szíven símogat,
Mint márciusi szél a sírokat!

Én nem tudom, mi ez, de jó nagyon,
Fájása édes, hadd fájjon, hagyom.
Ha balgaság, ha tévedés, legyen,
Ha szerelem, bocsásd ezt meg nekem!

Juhász Gyula 1919

A lemezen elhangzó dalok címei:

A dal • Új kurucnóta • Vízimalom • Mese • Irma (vallomás)
Örök búcsú • Új Kőmíves Kelemen • Emese álma • A szabad jövő lovagjai
Testamentom • Szerelem? • Per omnia saecula... • Akarat

A hanglemez megjelenését támogatta: Heltai Gáspár Kft. a az és Vigh Ilona

Bővebb információért látogasson el a www.osztovata.hu weboldalra! Elérhet minket a szervezo@freemail.hu E-mail címen vagy a +36-70-508-3257-es mobilszámon.